

Інна Холод, Руслан Кравець

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЯ

Методичні рекомендації

**для самостійної роботи студентів
першого (бакалаврського) освітнього рівня
галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальності 075 «Маркетинг»**

Вінниця – 2022

Затверджено на засіданні науково-методичної комісії
Вінницького національного аграрного університету
(протокол №___ від _____ р.)

Рецензенти:

Тимкова В.А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ;

Левчук К.І. – доктор історичних наук, професор кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету.

Холод І. В., Кравець Р. А. Методичні рекомендації для самостійної роботи з дисципліни «Українська мова та етнокulturологія» для студентів першого (бакалаврського) освітнього рівня галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 075 «Маркетинг». Вінниця: ВНАУ, 2022. с.

Методичні рекомендації вміщують вправи і завдання для самостійної роботи, теми індивідуальних завдань, перелік питань для самоконтролю, список літератури до курсу. Зазначене видання допоможе здобувачам вищої освіти проконтролювати свої знання з української мови та етнокulturології, отримати практичні навички виконання завдань самостійно і допоможе здійснювати пошук і аналіз теоретичного матеріалу.

Методичні рекомендації розраховані для бакалаврів закладів вищої освіти. Значення цієї праці полягає насамперед у тому, що вона допоможе підвищити загальномовний рівень студентів, цілісно осягнути значення рідної мови як головної ознаки народу, його автентичності й автотонності.

Зазначені методичні рекомендації можуть бути використані під час самостійної роботи чи самоосвіти усіх, хто бажає підвищити рівень мовного світогляду.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Вправи і завдання для самостійної роботи.....	6
Теми індивідуальних завдань.....	24
Тестові завдання для самоконтролю.....	25
Список літератури до курсу.....	54

ВСТУП

Відродження української культури неможливе без пробудження національної свідомості українського народу, насамперед, молоді.

Наукові дослідження переконливо доводять, що студент повинен перебувати під ціннісним впливом матеріальної та духовної культури свого народу.

Завдяки засобам народознавства студенти глибше відчують, що знання про свій народ — це пізнання себе, свого народу, його історії та культури, усвідомлюють нерозривну єдність із попередніми поколіннями, з їхнім духовним світом.

Відродження національної культури неможливе без системи знань про український народ, про особливості його побуту і трудової діяльності, зокрема, його основних і допоміжних галузей господарства, домашніх промислів та ремесел, без знання народного одягу, харчування, народної медицини й календаря, сімейної обрядовості, світоглядних уявлень, вірувань, народної моралі, без знання свого родоводу. Рідна мова, історія, краєзнавство й етнографія, народні та національні символи — все це включається в містке поняття «етнокультура».

Дисципліна «Українська мова та етнокультурологія» – це інтегрований курс української мови, культури, етнології, етнографії, історії України й інших (сусідніх) народів.

У цьому курсі ми маємо відповісти на питання, хто такі українці і звідки наша мова. Раніше відповіді на ці питання були надані російськими й проросійськими вченими – Шевельовим, Виноградовим, навіть Потебнею, які стверджували, що розвиток України й української мови почався після розпаду Київської Русі або й ще пізніше, що ми усі – українці, білоруси і росіяни – вийшли з єдиної колиски, а Україна – це окраїна російських земель зі своєрідним діалектом, а не окремою мовою окремого народу.

Звісно, це не так. Ми виводимо витоки української мови й культури від традицій Праукраїни й українського санскриту на основі давніх писемних знахідок, зокрема «Велесової Книги» – Святого Письма українців. Є кілька мовних граматичних особливостей, притаманних тільки українській мові і санскриту (кличний відмінок іменника; числова форма двоїни – в українських діалектах: дві хаті, три сестрі тощо), та багато елементів сучасної лексичної системи, яка не успадкована із санскриту жодним іншим народом, крім українського, а також високою схожістю службових слів, структурою речень, що вказує на прямий історичний зв'язок.

Стосовно міфу про походження назви Україна (начебто, окраїна), є кілька різних заперечень. 1) є корінь – край. Таким чином, названі більшість

європейських країн: Фінляндія, Англія, Шотландія, Швеція, Швейцарія тощо, кожна з яких має частинку *land*, що означає земля, край. Нам лише потрібно встановити значення частини *У*, що, ймовірно, якщо походить від санскриту, означає першу букву від *Укр* – світло, сонце. 2) є дві частини: *Укр* – світло, сонце та *Інь* (Їнь) – потік внутрішньої енергії, тобто, *Україна* – потік внутрішньої енергії світла.

Україна дала початок культурам багатьох давніх цивілізацій, але свою етнокультуру майже втратила (або втратила її первинне значення) після хрещення Київської Русі, коли велася активна робота над знищенням усього національного надбання.

Мета нашої дисципліни – повернути нам втрачену або забуту етнокультурну самобутність через українську мову, повернути нам нашу національну ідею і наше справжнє коріння.

Методичні рекомендації можуть бути корисними під час підготовки до практичних занять, а також для збагачення національного світогляду всіх, хто називає себе українцями.

Методична праця містить список тем для індивідуальної й самостійної роботи студентів, допоміжні вправи й завдання, які можуть бути корисними як на практичних заняттях (як рекомендаційні), так і для самостійного опрацювання, а також тестові завдання для самоконтролю, які допоможуть студентам самостійно визначити рівень володіння навчальним матеріалом.

Самостійна робота студента організовується шляхом видачі переліку питань і практичних завдань з кожної теми, які не виносяться на аудиторне опрацювання та виконання індивідуальних творчих завдань (презентацій; оформлення словника тощо).

Самостійна робота здобувача є одним із способів активного, цілеспрямованого набуття нових для нього знань та умінь. Вона є основою його підготовки як фахівця, забезпечує набуття ним прийомів пізнавальної діяльності, інтерес до творчої роботи, здатність вирішувати наукові та практичні завдання.

Виконання здобувачем самостійної роботи передбачає, за необхідності, отримання консультацій викладача.

Під час роботи над індивідуальними завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними.

ВПРАВИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Випишіть словосполучення і сполучення слів. Порівняйте.

Спочатку було Слово... Слово було і залишається з нами. Слово приходить до нас піснею, слово приходить до нас казкою, дитячим лепетом, маминим повчанням, батьковою порадою. Приходить до нас з Любов'ю, Вірою, Надією.

Слово творить людину. Власне, через усвідомлення рідної мови, розуміння значення слів людина наповнює свій внутрішній світ, робить його багатшим, прекраснішим.

2. Прочитайте. Яка головна думка поезії? Назвіть слова й вирази, якими автор характеризує рідну мову. Поясніть їх значення.

НАША МОВА

Мова, наша мова –
 Мова кольорова,
 В ній гроза травнева
 Й тиша вечорова.
 Мова, наша мова –
 Літ минучих повість,
 Вічно юна мудрість,
 Сива наша совість.
 Мова, наша мова
 Мрійнику – жар-птиця,
 Грішнику – спокута,
 Спраглому – криниця,
 А для мене, мово,
 Ти мов синє море,
 У якому тоне
 І печаль, і горе.
 Мова, наша мова –
 Пісня стоголоса,
 Нею мріють весни,
 Нею плаче осінь.
 Нею марять зими,
 Нею кличе літо.
 В ній криваві рими
 Й сльози Заповіту.
 Я без тебе, мово,
 Без зерна полова,

Соняшник без сонця,
 Без птахів діброва,
 Як вогонь у серці
 Я несу в майбутнє
 Невгасиму мову,
 Слово незабутнє. (Ю. Рибчинський)

3. Поділіть текст на окремі речення, поставте розділові знаки. Обґрунтуйте.

Слово козак потрапило до нас з тюркських мов у турецькій, татарській, казахській, киргизькій мовах козак «вільна, незалежна людина, шукач пригод, бродяга» у грамотах засвідчене це слово з 1395 року через українську мову воно потрапило в польську в Україні в XV-XVIII ст. козак – це вільна людина з кріпаків або міської бідноти яка втекла на південні землі України й брала участь у визвольній боротьбі проти татаро-турецьких і польських загарбників.

4. Випишіть слова, в яких є національні чергування голосних звуків:

Українські пасхальні яйця є надзвичайно символічними: символізм власне яйця, символізм прикрашення та символізм кольору. Чому це яйце стало одним з найголовніших елементів системи язичницьких вірувань? Це нескладно зрозуміти. Яйце все-таки є символом народження – воно є джерелом життя. Саме нове життя, джерелом якого є яйце, було таємницею для язичників, що згодом використовували яйце у своїх ритуалах.

Жовток яйця нагадував їм сонце, що вважалося наймогутнішим природним явищем. За однією з легенд, птахи були улюбленцями бога сонця, оскільки лише вони могли літати в небесах. Люди, будучи простими смертними створіннями, не могли літати, але вони могли збирати яйця, що викликали в них асоціації, пов'язані з всемогутнім богом сонця. До того ж, з яйця з'являвся півень, який, за їх віруваннями, мав силу кожного ранку збирати сонячне світло. З приходом на Україну християнства яйце стало важливим елементом Пасхальних ритуалів, що були пов'язані з розповсюдженням нової релігії, та велика кількість легенд, що передавалися з покоління в покоління протягом століть, розповідали історію походження Пасхальних яєць. Коли Ісус помирив на хресті, кров, що яким стікали його рани, падали на землю. На місці падіння крапель крові з'являлися червоні Пасхальні яйця. Марія, мати Ісуса Христа, стояла поряд його хреста та плакала. Ті червоні Пасхальні яйця, на які були проліті її сльози, перетворювалися на прикрашені Пасхальні яйця. Люди зібрали яйця у хустки та пішли до Понтія Пілата, щоб благати про дозвіл поховати її сина. На своєму шляху до Понтія Пілата Марія віддавала дітям, яких зустрічала, по яйцю та проголошувала настанови жити в мирі. По приході до палацу Понтія Пілата Марія втратила свідомість, Пасхальні яйця з її хустки

покотилися по всьому світі, і з того дня люди з різних країн прикрашають яйця напередодні Паски та дають їх одне одному, як проголошення любові та миру.

5. Поділіть текст на окремі речення, поставте розділові знаки. Обгрунтуйте.

Рушник на стіні. Давній наш звичай. Не було здається жодної в Україні оселі котрої не прикрашали б рушниками... Він пройшов крізь віки він і нині символізує чистоту почуттів глибину безмежної любові до своїх дітей до всіх хто не черствіє душею. Він щедро простелений близьким і далеким друзям гостям. (В. Скуратівський)

6. Прочитайте тексти про Богів Коло Сварожого. Випишіть імена, згадані в текстах, провідмініайте їх. Знайдіть і прокоментуйте історичні чергування, які відбуваються при словозміні цих імен.

а) Коло Свароже

Коло Свароже – означає річне коло сузір'їв, тобто календар. Ім'я Сварог походить із санскритського кореня Свар - , що означає голос, звук, нота, від яких походять слова зі значенням: сварити, звучати, співати, сяяти, блищати, а також Сонце, сонячне сяйво, небо. Коло Свароже включає шістнадцять Богів: Сварог (січень), Велес (лютий), Лада (березень), Сварожич (квітень); однак, Сварожичами називали всіх наступних після Сварога, дітей Сварога, Ярило (квітень), Дажбог (травень), Купайло (21-22 червня), Семиярило (червень – липень), Перун (20-27 липня), Стрибог (19 серпня), Світовит (25-26 вересня) – духовна сутність Сварога – Отця. Світовит – уособлення Святого Духа поруч із Сварогом (Богом Отцем) і Перуном (Богом Сином) – з учення про Триглава з Велесової Книги (дошка 11-А); Мокоша (жовтень), Доля (24 листопада), Коляда (народження 21-22 грудня), Род (22-23 грудня).

б) Сварог

Бог Сварог – творець Всесвіту, чоловіче втілення Роду. Сварог – небесний коваль, що викував Світ. Він населив Землю різними істотами, створив перших людей, став покровителем шлюбу й сім'ї. У ведійській прарелігії йому тотожний Тваштар – творець усіх живих і мертвих форм природи.

Велесова книга донесла до нас проукраїнське слово твастер – майстер (дощечка 22). Сварог є втіленням космічних потуг Світла, Вогню, Повітря, а також Батьком зодіакальних сузір'їв, які отримали назви Сварожичів.

Тотожним йому є Род – Прабог (про нього згадано на дощечці 15-А Велесової Книги), творець Всесвіту і людського роду, який єднає всі покоління: померлих Пращурів, їхніх живих нащадків і майбутні ще не народжені гілки родів. Схематично його зображують деревом роду. Він є ядром народу (нації), виразником історії етносу, зв'язком минулого, теперішнього і майбутнього.

Наші предки вірили, що він кожній окремій людині посилає Долю – Богиню, яка наділяє людей рисами характеру і тче нитку життя.

в) Велес

Велес – Бог таємничих знань, покровитель музики й поезії, опікун домашніх тварин, зв'язковий світів Яви і Нави.

Велесу присвячувались окремі храми, де на жертovníку підтримувався вічний вогонь. Культ Велеса – один з найрозвинутіших культів у Східній Слов'янщині, пов'язаний насамперед з господарською діяльністю наших предків: «Це Велес навчив Праотців наших орати землю і злаки сіяти, і жати віна – вінча на полях страдних, і ставити Снопа до огнища, і чтити його, як отця Божого» (Велесова Книга, дошка 8/2). Велесу як духовному опікуну й покровителю хліборобства здійснювали обряд «Велесової бороди» - під час жнив на полі залишали незжатию кілька пучків колосся, і зав'язавши їх стрічкою, клали до них хліб на рушнику як пожертву й подяку за добрий врожай і співали колядку – закликали бога Коляду крутити Коло Свароже на Новий рік. Цей обряд зберігся до наших днів. Ця жертва називалася «сота»: «дамо десятину Отцям нашим, а соту – на Велеса» (дошка 3-А), тобто десятину частину прибутків – на утримання храму, старійшин, волхвів, а соту частину від урожаю – на Велеса, тобто жертва для обряду.

7. Прочитайте текст. Простежте, де порушено засоби милозвучності української мови. Відредагуйте й запишіть.

Ілля Муромець, Добриня Микитович та Олешко Попович – українські богатирі.

Героїчний епос й билини з'явилися в епоху Київської Русі. Наприклад, билини Володимирського циклу (адже центральною постаттю там є князь Володимир) формувалися в IX – XIII століттях. Навіть росіяни визнають, що вони такі київські й всі події відбуваються в Києві та навколишніх теренах за часів Володимира Великого.

В тих оповідях, крім Києва, згадують й Чернігів, а також назви річок. Добриня, наприклад, б'ється з змієм над Пучай-рікою. Історики та філологи припускають, що йдеться про Почайну в Києві.

Герої билин Ілля Муромець, Добриня Микитович та Олешко Попович мали своїх історичних прототипів.

Ілько походив з села Морівськ, чи по-старому Муромськ під Черніговом. Показово, що ці назви згадують в літописах.

Прототипів богатиря Ілька може бути кілька. Серед них називають Іллю на прізвисько Чобітько. Він був ченцем Києво-Печерської лаври, а його мощі досі зберігаються там. До речі, у писемних згадках у XVI столітті цього чоловіка називають Іллею Моровлянином.

Ще один билинний герой – Добриня. Про нього є вже значно більше записів в письмових джерелах Русі. Історичний Добриня був воєводою, дядьком князя Володимира Великого, рідним братом Малуші – Володимирової мами.

Добриня також начебто спочатку встановив ідола Перуна, а потім допомагав Володимиру хрестити Русь й скинув ідола у річку.

Звідси, можливо, й походить сюжет билини, де Добриня перемагає Змія, який у ранньо-руському християнстві вважався символом язичництва.

Що стосується Олешка (Олекси) Поповича, то він теж є історичним персонажем Київської Русі. В кількох літописах розповідається, що Олексій Попович походив із міста Пирятин на Полтавщині, був лицарем й бився проти печенігів та половців. Стверджується, що він вбив половецького хана та його брата. Літопис свідчить, що Попович загинув в битві проти монголів на річці Калка 1223 року.

8. Як давали прізвище на Січі? Чи тільки на Січі? Поставте, де зможете, біля власної назви співвідносне загальне слово.

За прізвищем, наданим на Січі, можна дізнатися про поширені в Україні ремесла, промисли та про характер військової, торгової діяльності, чим саме займалися прибульці — Сердюк, Гардовий, Гуртовий, Купчик, Крамар, Кантортій, Дегтяр, Стаднюк, Свинар, Садовничий, Самовар, Саловоз, Стороженко, Солдат, Слюсар, Скляр, Стельмах, Порохня, Байдала, Попович, Кушпан, Караван та ін.

- Яка різниця між словами типу Гуртовий і гуртовий, Слюсар і слюсар, Самовар і самовар? Які з них більш давні? Чи всі вони іменники?

9. Перепишучи, поставте іменники в дужках у потрібному відмінку, назвіть його, поставте до кожного слова запитання. Чи так будують зараз хати?

Найчастіше хати будували з (сосна), але використовували й (осина), (вільха), зрідка (тополя), які розрізували по довжині на плениці (колода, розрізана вздовж — прим. автора). У їхній конструкції основою залишається зруб (кліть). До неї за допомогою шулів (стовпів) долучалися (комора), (сіни), (колешня), (пукліт). Ззовні житлову частину хати всюди, крім прип'ятських районів, обмазували глиною й білили.

10. Чим пояснити, що в колискових піснях часто використовуються пестливі слова? Знайдіть їх у поданій пісні. Визначте їхній спосіб творення.

КОЛИСКОВА

Ой ходила журавочка

Та по комишу,

А я свою дитиночку

Та заколишу.

Ой ну, люлі-люлі.

Ой ходила журавочка
 Та на той пожар.
 Та попекла білі ніжки,
 Стало мені жаль.
 Ой ну, люлі-люлі. (Народна творчість)

— *Утворіть пестливі слова від твірних слів синиця, горобець, зозуля, малинівка, шпак.*

11. Прочитайте текст. Випишіть прикметники разом з іменниками, до яких вони відносяться. Назвіть, на що вказує прикметник.

Варіант I. Чудова і неповторна природа Гуцульщини, цього дивовижно поетичного куточка Карпат. У кожного, хто побував тут, він викликає щире захоплення; у людей, які вирости й живуть серед цієї казкової природи — народжує в душі почуття прекрасного, прагнення внести красу в життя і побут. Художня довершеність, витончений смак, природне відчуття міри й гармонії в доборі кольорів — все це втілюється і в умінні побудувати хату, і в бажанні прикрасити свій побут. Гуцульщина здавна славиться народними умільцями: династіями різьбярів, гончарів, ткаль, вишивальниць, ліжникарок. З покоління в покоління вони передають шану до прекрасного, свій хист і майстерність, любов до краси.

Варіант II
СМЕРТЬ КОЗАКА-БАНДУРИСТА

На татарських полях
 Та на козацьких шляхах
 То ж не вовки-сіроманці
 Квилять та проквиляють,
 Не орли-чорнокрильці клекочуть,
 Попід небесами літають, —

То ж сидить на могилі
 Козак старесенький,
 Як голубонько сивесенький,
 Та на бандурі грає-виграває,
 Голосно жалібно співає. (Народна творчість)

Варіант III
ОЙ, КОРОВАЙ, КОРОВАЙ
 Ой, коровай, коровай,
 Багато до тебе кошту треба:
 Корець (мішок) муки пшеничної,
 Цебер води криничної,

Миску масла ялових корів,
 Копу яєць молодих курей,
 Горнець солі льодової,
 Ківш калини червоної. (З кн. «Весільні пісні»)

Варіант IV

ТИ ВУЛИЦЯ, ТИ ШИРОКАЯ

Ти вулиця, ти широкая!
 Чому трава не зелена?
 Як же ж мені та зеленій бути,
 Коли мене свині зрили,
 І дівчата походили
 Жовтенькими чобітками,
 Червоними підківками.
 ...Коли мене свині зрили,
 А хлопчиська походили
 Великими постоліками,
 Довгими волочищами. (З кн. «Календарно-обрядові пісні»)

Варіант V

ХВАЛИЛАСЯ ТА БЕРЕЗОНЬКА

Хвалилася та березонька:
 «Ой на мені листя широченьке,
 Ой на мені гілля високе,
 В мене корінь глибоко».
 ...Ой як обізветься прекрасне сонце:
 «Широчив листя буйний вітер,
 Височив гілля дрібний дощик,
 Вибілило кору ясне сонце». (З кн. «Календарно-обрядові пісні»)

Варіант VI

СОЛОВЕЙКУ РЯБИЙ, РЯБЕСЕНЬКИЙ

Соловейку рябий, рябесенький,
 В тебе голос тонкий, тонесенький,
 Та в тебе голос тонесенький.
 Позич крильця ще й чорнії очі
 Полинуди на три-штирі ночі,
 Та миленької шукаючи.
 Ой піду я понад бережком,
 Там плаває милая човником,
 Та човником повним, човенечком. (З кн. «Календарно-обрядові пісні»)

12. Чи можна дізнатися з тексту, на коли припадав Вербний тиждень (вербич)? Визначте розряд кожного займенника. Укажіть, де можна, рід і число.

Вербний тиждень зветься й вербичем. Про холоди, які в цей час трапляються, є прислів'я: «Прийшов вербич, два кожухи терлич». Не можна на цім тижні сіяти буряків, а то будуть гіркі. У Вербну неділю ті, хто приходить від заутрені зі святою вербою, б'ють нею сплячих, приказуючи:

Верба хльос, бий до слъоз!

Не я б'ю, верба б'є.

За тиждень Великдень:

Будь великий, як верба,

А здоровий, як вода,

А багатий, як земля! (За М. Максимовичем)

13. Чи бажана була ялинка для дітей? Звідки це видно? Чому так часто повторюється займенник ми? Списуючи, вставте пропущені букви й поясніть їх.

ЯЛИНКА

Ніякої ніколи ялинки у нас удома не було. Різдвяних свят ми теж ч.кали, але не для ялинки — ми ходили до дядька й до дядини колядувати та щедрувати, носили бабусі в.черю. За це нам давано цукерок та по «золотій» копійці — для ц.ого дядько та бабуся приберігали нові-новісін..кі копійки, «золоті», як ми їх узивали... (Остап Вишня)

14. Прочитайте й перепишіть текст. Знайдіть у ньому числівники, визначте, які в них кількісні, а які — порядкові. Провідмініяйте один із порядкових числівників.

РОЗЛИЛИСЯ ВОДИ

Розлилися води

На чотири броди.

У першому броді

Соловейко щибетав,

Зелені сади розвивав.

У другому броді

Зозулька кувала,

Літечко казала.

У третьому броді

Коничок заржав,

Він доріженьку почав.

А в четвертому броді

Да дівчина плаче,

За нелюбого йдучи,

Своє лихо чуючи. (Народна творчість)

15. Чому ця пісня називається обрядовою? Перепишіть, вкажіть форму дієслова майбутнього часу.

БІГЛА ТЕЛИЧКА З БЕРЕЗНИЧКА

Бігла теличка та з березничка,

Та в дядьків двір.
 Я тобі, дядьку, заколядую,
 Тільки дай пиріг.
 Як не даси пирога,
 Візьму вола за рога
 Та поведу на моріг,
 Зіб'ю йому правий ріг.
 В ріжок буду трубити,
 А воликом робити.
 Хвостом буду поганяти,
 Хліб, сіль заробляти,
 Батька й матір годувати. (З кн. «Календарно-обрядові пісні»)

16. Назвіть цілющі властивості рослин нашого краю. Випишіть словосполучення із прислівниками. Поставте до прислівників запитання.

Щороку горяни заготовляли лікарське зілля, яке в разі потреби використовувалося для зовнішнього і внутрішнього вживання у вигляді настоїв, відварів, порошків, мазей. Кожна газдиня радо ділилася своїми знаннями з родичами, сусідами і знайомими. Так передавався від покоління до покоління, збагачуючись і нагромаджуючись, досвід народного лікування.

Крім рослинних ліків, широко застосовувались засоби тваринного походження, з яких найбільш вживаними були жири — борсучий, гусячий, собачий, ведмежий, лисячий, оленячий — та молоко і молочні вироби.

Отже, раціональні засоби лікування крилися в гущі народних мас і були їм добре знані. (З. Болтарович)

— *Які правила збирання й зберігання лікарських рослин ви знаєте?*

— *Знайдіть однорідні члени речення, поясніть правопис розділових знаків при них.*

17. Вкажіть на роль пісні у житті народу. Списуючи текст, виділіть прислівники як члени речення.

І вона співанками косичила їх розлучення, їй було жалко, що надовго перервуться їхні стрічі в тихому лісі. Обіймала за шию Івана та, тулячи до його лица біляву голівку, стиха співала йому над вухом:

Ізгадай мні, мій миленький,

Два рази на днину.

А я тебе ізгадаю

Сім раз на годину. (М. Коцюбинський)

— *До якого пісенного жанру належить друга частина вправи?*

— *Виділіть у вправі діалектизми, доберіть до них загальноживані синоніми.*

18. Назвіть усі самостійні частини мови. Які з них тут уживаються найчастіше? Чи можна це якось пояснити темою тексту?

У гуцулів була своя періодизація віку дітей. Хлопець до 10 років — це «хлопець»; старший 10 років — «хлопчище»; великий — «парубок»; той, хто вже може працювати у бутинах, — «легінь». Діти, що ходили до школи, називались «шкільники». Дівчата відповідно називались: «дівче», «дівчина», «дівчище», «дівка», а та, що була на виданні, — «дівка у заплітках», «дівка у бовтицях». (За кн. «Гуцульщина»)

Довідка. Бутин — зруб у лісі; заплітка — стрічка до кіс.

— *Чи є у вашому місті (селі, селищі) подібна «періодизація»?*

— *Чи передають якомсь суфікси іменників вік дітей?*

19. У яких народних обрядах використовувалися рушники? Прочитайте текст. Випишіть речення з дієприкметниками та дієприслівниками. Підкресліть дієприкметникові та дієприслівникові звороти, поясніть розділові знаки.

Рушник!

Як багато промовляє нам це слово. Скільки зворушливих спогадів пов'язано з ним! Без рушника ніде не обходились. Ним витирали руки й лице, з ним ходили до корови, поралися біля посуду, він завжди був при руці і від слова «рука» прибрав собі ймення.

Задля певної мети люди готували спеціальні рушники. А найчастіше вживані, певна річ, були простіш декоровані, виткані з грубішого полотна — скромніші, але ніколи не позбавлені мистецької вартості.

Без рушника не відбувалась жодна важлива подія в житті народу. Родини і хрестини, заручини і весілля, проводи в дорогу та зустріч бажаних гостей, навіть труну спускали в могилу на рушниках. А поховавши небіжчика, пов'язували рушником хреста.

Ще за язичницьких часів, коли наші предки обожнювали природу і вірили, що в лісах по дуплах живуть божества, віддаючи їм шану — обвішували дупла рушниками-обрусами. (І. Гончар)

Довідка. Обрус — скатерть (діалектне).

20. Прочитайте текст. Згадайте народні пісні, в яких опоетизований барвінок. Випишіть дієслова, утворіть, де можна, дієприкметники.

Коли скресали сніги, розливалися весняні води, дівчата в Україні починали співати веснянок. Наставала радісна бентежна пора — пора оновлення в природі, воскресіння зелен-квіту, пора пробудження нових почуттів у людських серцях, пора надій і сподівань. І серед пісень цієї пори — чимало про барвінок.

У народі живе чудова легенда про походження рослини. Діялося це тоді, коли турки і татари нападали на українську землю. Увійшли якомсь вороги в одне село й винищили там усіх людей. Лише один парубок та дівчина сховалися в лісі. Але і їх знайшли бусурмани. Парубка люті зайди зарізали, а

дівчину задушили. Ото з парубочої крові й виріс барвінок у лісі, а губами дівчини полилася чиста вода. (За А. Кондратюком).

— *Як пов'язана легенда про барвінок з історичним минулим України?*

— *Слова походження, винищили розберіть фонетично.*

21. Які почуття викликало у вас звертання сучасного українського письменника Дмитра Павличка? Знайдіть дієприслівникові звороти, поясніть правопис розділових знаків.

Малим хлопцем ходив я з товаришами від хати до хати, співаючи колядки. Бачив і відчував те, що, мабуть, побачите і відчуєте ви, перегортаючи сторінки цієї книжки. Пречиста Діва Марія і сам Господь уявлялись мені як живі люди, зодягнені в наші гуцульські байбараки та кожухи. Тільки мали вони чудодійну силу і хотіли, щоб усі люди були щасливими та добрими. Колядка вчила мене вірити в справедливість і показувала, що світ дуже гарний. Сьогодні наш народ повертається до золотих традицій українського Різдва. Вчіться і ви колядувати — це допоможе вам увійти у світ краси і духовного щастя. (Д. Павличко)

— *Поясніть значення слів Різдво, Коляда.*

— *Якими частинами мови є виділені слова?*

22. Прочитайте текст і порівняйте описаний звичай із тим, який вам доводилося спостерігати. Випишіть дієприслівники. Поясніть правопис НЕ з дієприслівниками.

Вельми стисло, але не упускаючи всіх важливих моментів, що стосуються сватання, Т.Г. Шевченко писав: «Покохавшись літо чи то два, парубок з дівчиною, розпізнавши і уподобавши одне другого, парубок до дівчиного батька і матері посила старостів, людей добромових і на таку річ дотепних. Коли батько і мати поблагословлять, то дівчина, перев'язавши старостам рушники через плечі, подає зарученому своєму на тарілці або крамну, або самодільну хустку». (О. Кравець)

— *Які твори Тараса Шевченка стали народними піснями?*

— *Від якого слова походить слово рушник?*

23. Прочитайте. У яких художніх творах, відомих вам, розповідається про запорозьких козаків? Випишіть прикметники й дієприкметники. Поясніть, як вони утворилися.

Велично їхав Сагайдачний з гетьманською булавою в руці. За ним ішли хорунжі з військовими корогвами та з турецькими й татарськими бунчуками, здобутими під час походу.

За ними ішли козаки куренями. Попереду кожного ішов курінний отаман.

Гордо виступало козацьке військо, знати було, що люди почувають себе ні від кого на світі не залежними і вільними робити, що схочуть і як схочуть. (М. Загірна)

24. Чи бачили ви писанки у вашій місцевості? Як їх розмальовують? Прочитайте текст. Визначте дієприкметники, поясніть, як вони утворені. Доведіть, що дієприкметник узгоджується з іменником у роді, числі й відмінку.

А спробуйте-но опустити варене яєчко чи порожнє видуте в розтоплений віск. Після охолодження прокресліть по ньому вістрям олівця або загостреної палички простенький візерунок. Так на Україні прикрашали великодні яєчка, і так вони ставали не тільки корисними, а й красивими. Для цього яйце і тепер опускають у фарбу, і ті місця, на яких шар воску був знятий, фарбуються, а ті, що були під воском, лишаються білими. Знову занурюють у розтоплений віск, і знову в суцільній восковій плівці продряпують нові лінії та плямки для нового кольору, іншої фарби. Колір за кольором — і вже готовий весняний сувенір-писанка. (З журналу)

— *Чи знаєте ви, де ще використовується віск?*

— *Зробіть фонетичний розбір слова весняний.*

25. Як народ ставився до книги? Наведіть 3–4 прислів'я або приказки про книгу. Знайдіть дієприкметниковий зворот, поясніть розділові знаки.

РУКОПИСНІ РЕЛІКВІЇ УКРАЇНИ

Певно ніщо так глибоко не передає духовного життя народу, як книга — неперевершений витвір людського генія. Це стосується і книги давньої рукописної. Збереглося таких реліквій не так уже й багато. А ті, що вціліли у вирі історичних подій, — здебільшого ветхі, пошкоджені. Береш їх до рук, і здаються вони зраненими птахами, які чекають нашої допомоги. Та справа ця нелегка. Треба витратити багато часу й зусиль, щоб ожили рукописні шедеври, розпорошені по сховищах бібліотек і архівів. (І. Мельник)

26. Виписати прикметники й розібрати їх як частину мови.

З РОСИ І ВОДИ

На початок місяця — громовика, пісенника, травника припадає одне з найпоетичніших народних свят. 6 травня — день святого Юрія. Колись рановранці — до схід сонця — святково вбрана родина обходила ниву. Затим батько долонями збирав росу з озимих і кропив нею дітей — обов'язково бажав здоров'я: «З роси вам!»

Вважається, що травнева роса — цілюща, допомагає загоювати рани й лікувати очі, додає здоров'я. (З журналу)

27. Випишіть подані числівники. Провідміняйте їх. Поясніть значення слів: *прясти, веретено, кужівка, юнка*.

ЛЮБОВ ДО ПРАЦІ

Колись людина для себе все мусила робити сама. Тому дівчинка в п'ять років брала в руки голку, сідала за верстат і пряла, а хлопець учився вирізати миску чи ложку, веретено чи кужівку.

Коли юнка виходила заміж, то село сходилося дивитися на придане, яка з неї рукодільниця.

А молодий під хатою на призьбі виставляв причандалля, виготовлене для своєї господині.

Наші предки вірили: на річ переходить людська душа. І якщо тобі щось зробить погана людина, то буде не на добро, тому не треба нікого наймати. (За Гарафиною Маковій)

28. Виписати речення з дієприкметниковим зворотом, зробити його синтаксичний розбір. Виписати речення з однорідними членами, пояснити розділові знаки, вид зв'язку між ними. З першого речення виписати всі можливі словосполучення, зробити їхній синтаксичний розбір.

ЗУСТРІЧ ВЕСНИ

Коли зацвітав терен, наші прабабусі та прадідусі виходили зустрічати весну, бо він зацвітав першим. Водили навкруг нього хоровод, а матері поспішали виліпити з тіста і спекти зозульку та ластівочку, щоби задобрити цих птахів, аби «зозулька щастя накувала. Ластівка гніздо під стріхою зів'є, але лихих людей вона обминає». (За Гарафиною Маковій)

29. Виписати іменники, визначити їхню відміну. Кілька іменників розібрати як частину мови.

«МОРОЗЕ, МОРОЗЕ, ІДИ ДО НАС КУТЮ ЇСТИ!»

Здавна різдвяно-новорічні свята відзначалися в Україні з особливою урочистістю. Усі три празники (з 7 по 19 січня) неодмінно супроводжували дідух та кутя.

Дідух — це сніп із жита чи пшениці. Він постійно стояв на покуті. Кутю варили із пшениці або ячменю до кожного свята окремо. Відтак мала свої назви: багата — на Різдво, щедра — на Новий рік та голодна — на Водохреща. (Із журналу)

30. Виписати іменники, визначити їхню відміну. Кілька іменників розібрати як частину мови.

ВЕЛИКДЕНЬ

Найурочистіше церковне свято — Великдень. Ще воно зветься Паскою. Свято встановлене в пам'ять воскресіння розп'ятого на хресті Ісуса Христа.

Великдень неможливо уявити собі без пасхального хліба. В Україні його називають паскою. Це високий хліб із здобного тіста. Верхівка його округла. Зверху — виліплений із тіста хрест. Шапка паски прикрашена цукровою поливою, фарбованим пшоном або маком. Символом Великодня стало також яйце. Фарбовані або мальовані пасхальні яйця називають крашанками або писанками.

Ігри крашанками завжди були улюбленими забавами дітей і дорослих. (Із журналу)

31. Виписати з тексту 5 словосполучень, визначити способи зв'язку між словами.

Рушник передавали як оберіг, з роду в рід, із покоління в покоління. У багатьох місцях України понині батьки бережуть рушники для дітей — і не лише для дівчат, а й для хлопців...

Особливо знаменну і навіть законодавчу роль відіграє рушник на весіллях. Як молоді стали на рушник — то був апогей весілля, після чого вже ні батько, ні мати, ні суд, ні громада не мали права розлучити пару. Недаремно ж про це створено народом багато зворушливих пісень. Ось, для прикладу, деякі з них:

А хто теє відерце дістане,
той зі мною на рушничок стане.
Дала один, дала другий,
на третьому стала,
а четвертим біленьким
руки пов'язала.

Рушником перев'язують старостів та сватів, молода — молодого. За народним повір'ям, дівчина, що не надбала собі рушників для родинного життя, заміж не вийде. Рушниками вистеляють дорогу на весіллі від порога до столу, а то й від воріт до дверей хати.

32. Чому сузір'я Велику Ведмедицю українці називають Возом? Перепишіть текст. Визначте в ньому відомі вам частини мови. Чи кожна з них є членом речення?

Одразу ж за нашою вулицею стоять, як Дунай, молоді коноплі й соняшники, за ними темно виткнулась церковиця, ще далі, біля самого неба, диркає деркач, а в небі виблиснув Віз. Він зовсім був би схожий на звичайний земний віз, аби хтось начепив на нього колеса, хоча б змайстровані дідусем. Притихши біля воріт і придивляючись до семи зірок, я несподівано кажу про це дідусеві... (М. Стельмах)

— Поміркуйте, що міг би відповісти дідусь. Напишіть відповідь від його імені.

— Як ви розумієте вислів стоять, як Дунай?

33. Що ви знаєте про Устима Кармелюка? Доведіть, що розповідь про нього є текст.

І В ДАЛЕКОМУ СИБІРУ...

Отут, в урочищі Раскати, розповідала мама, святе, можна сказати, місце. Бачиш, синку, скільки навколо глибочєнних і широких ям? Копали їх каторжники.

Мучився тут колись і мій дід Петро. З квітня до вересня копали ці мученики глину, місили, товкли її в ларях і робили цеглу. Обливались вони гірким потом і під кайданний передзвін затилювали журливу пісню про далекий рідний край, про гірку долю... І був серед цих невольників удалий, завзятий отаман Устим Кармелюк. Так його звали земляки-каторжники. Геройський був! Козацької української крові, як Тарас Бульба. Ненавидів він панів, громив їх

маєтки, за це його спіймали і вислали на довговічну каторгу в Сибір. (З кн. «Калинова сопілка»).

— **Виконайте синтаксичний розбір речення, ускладненого однорідними членами.**

34. Спишіть, вставляючи замість крапок потрібні за змістом прості присудки.

А барвінок ... до людської оселі, до городу. Взимку відвар барвінку ... од простуди. Влітку барвінком ... святковий хліб, хату, ... з нього весільні букетики. Цілий рік його ..., вважаючи символом життя.

35. Поміркуйте, чому діти, граючись, наслідують дорослих. Спишіть текст, ставлячи, де треба, коми при однорідних членах речення. Якими частинами мови вони виражені?

Діти наслідували сімейні традиції звичаї погляди ставлення до різних подій.

У своїх розвагах вони часто відтворювали те, що спостерігали навколо себе. Насамперед «господарювали»: сіяли косили збирали хліб варили обід ставили затінку з піску робили човники, потім влаштовували «весілля» «хрестини» «похорони».

Але багато було й дитячих ігор, окремо для хлопчиків («коні» «пиж» «журавель») і дівчаток («ляльки» «ластівка» «маківочки»), а також спільних («горюдуб» «квач» «гуси-лебеді»). (За О.М. Кравцем)

— **Які дієслова належать до першої дієвідміни, а які — до другої?**

36. Прочитайте про значення глини на Україні. Що ще роблять із глини? Знайдіть складні речення, накресліть їхні синтаксичні схеми.

Якщо поглянути згори на Україну, де камінь і дерево можуть правити за будівельний матеріал лиш подекуди, то побачимо, що глина заступала тут геть усе.

Її використовували на житло й начиння, на будівництво. Нахил стін у хатах передбачав споглядання від середини вулиці, де колись ходили. Усі дальші форми українського мистецтва починаються від кетяга калини і від силуету горщика. (З журналу)

37. Спишіть текст. Зробіть синтаксичний розбір речення, ускладненого однорідними членами. Визначте роль тире в поданому тексті.

Що ж знаємо ми сьогодні про символіку квітів та трав у традиційних українських обрядах і звичаях? Це, насамперед, обереги: полин і петрушка — від русалок; м'ята, любисток, татарське зілля — прикрашали хати на Трійцю; хрест із пахучих трав на покуті — охорона від злих сил.

38. Виписати іменникові словосполучення.

Подарований букетик волошок говорить про скромність і ніжність; листок папороті символізує довір'я; червоні садові маки означають красу і вірність; польові ж маки натякають на тупість; білий бузок — натяк на скромність; квітухий барвінок — освідчення в коханні; фіалки утверджують

радість, веселощі; квітка едельвейса — символ кохання і мужності, вірності та патріотизму.

39. Спишіть текст, розставляючи розділові знаки.

Якщо говорити про кольорову гаму при складанні букету, то й тут існують деякі правила (:) поєднання червоного і блакитного кольорів символізує вірність і кохання. Жовтий колір означає невірність (,) розлуку (,) а в поєднанні з червоним (—) недовір'я. Білими квітами підкреслюється вірність (,) а у поєднанні з червоними (—) нагороду і повагу. Дівчині дарують квіти з напіврозпущеними бутонами (,) що підкреслюють чистоту і щирість (,) а чоловікам дарують гвоздики (,) гладіолуси і хризантеми.

40. Підкресліть граматичні основи в реченнях, поясніть вживання розділових знаків у цих реченнях.

Цвіте черемха — найкраща пора садити картоплю. Хто знайде папороть і візьме в руки розцвілу квітку, той знатиме все добро і зло. Осика вважається залятим деревом, бо на ній завжди тремтить листя (на ній Іуда повісився). Як нема довгого дощу, то треба взяти освяченого на Маковія маку, піти десь у поле й посипати — то буде дрібний дощ. У любистку купають дівчаток, щоб їх потім любили парубки.

Верба перепиняє дорогу в дім нечистій силі.

41. Переписати текст. Визначити частини мови й синтаксичні зв'язки в кожному реченні.

За мотивами орнаменти вишивок поділяються на три групи: геометричні, рослинні та тваринні. Геометричні орнаменти притаманні всім видам народного мистецтва і всій слов'янській міфології. Різноманітні кружальця, трикутники, ромбики, кривульки, лінії відображали уявлення наших предків про світобудову. В основі рослинного орнаменту лежить культ поклоніння природі, рослині. На тваринних вишивках зображуються звірі, що позначають три яруси «дерева життя». Вишивкою оздоблювали рушники, жіночий та чоловічий одяг.

42. Міні-диктант. Визначити відміну іменників.

Рушники мали свої назви. Для витирання обличчя і рук — утирач, для посуду і стола — стирок, для прикрашення образів, портретів — покутник, для шлюбних церемоній — весільний, для похорону — поховальний, для пов'язування сватів — плечовий. Рушники були своєрідною освятою початку справи чи її закінчення.

43. Спишіть. Визначте синтаксичну роль дієслів.

До Покрови давали молоко корови, а по Покрові пішло молоко в роги корові. Покрова накриває всю траву листям, землю — снігом, воду — льодом, а дівчат — шлюбним вінцем.

Хто лежить до Покрови, той продасть усі корови.

Як на Покрову віє вітер з півдня — буде тепла зима.

44. Випишіть усі форми дієслова. Якщо ви правильно виконали це завдання, то з перших букв кожної форми дієслова зможете скласти народну прикмету, яка стосується цього свята.

Помаранчевий, прикрашати, червоний, ягоди, освітлений, подивись, остерігати, дитина, освіта, купувати, розповідають, гуска, освітлення, опрацював, виносячи, телевізор, імпортувати, побачити, опис, описувати, білий, тривати, задача, експериментувати, помітивши, лагодити, образливий, ображати, його, володіючи, холодна, інтригуючи.

45. З тексту виписати і вказати форми дієслова.

Перед тим як виїжджати в поле, вся родина мусить зібратися, запаливши перед образами свічки, молитися Богові. Потім свяченою водою слід кропити волів чи коней. Виїжджаючи, співають жартівливих пісень. Завершується день святковою вечерею.

46. Прочитайте. Випишіть із тексту тільки дієприслівники. Підкресліть у них суфікси.

Свято першого снопа — урочисте відзначення початку жнив. Вийшовши в поле на зажинки, господиня розстеляє скатертину або рушник із хлібом-сіллю та свічкою. Тричі кланяється на ниві, промовляючи: «Дай, Боже, легко почати, а ще легше дожати». Жнива починаються у «легкі дні»: вівторок або п'ятницю. Починати косити мусить найшанованіший чоловік, прославившись у селі як найкращий хазяїн. Щоб не боліла спина, за пояс втикають гілку дуба.

47. Вибірковий диктант. Випишіть дієслова особової форми. Визначте особу та число. Утворіть до них форму наказового способу.

В останній день жнив жінці збираються гуртом і під обжинкові пісні в'яжуть останній сніп. У цьому снопі збирається вся життєдайна сила поля, він має назву «дідух». Його прикрашають калиною, квітами, перев'язують стрічками й урочисто заносять до хати. На Новий рік кожний господар ставить його на покуті, а коли виходять у поле, домішують до насіння вимолочені з нього зерна.

48. Випишіть дієслова. До дієслів доконаного виду утворіть пари з дієслів доконаного виду й навпаки.

Котику сіренький,
Котику маленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті.
Не ходи по хаті,
Не буди дитяти,
Дитя буде спати,
Котик — воркотати.

49. Записати текст, розкриваючи дужки. Визначити вид дієслів.

Завдяки тихому лагідному жіночому співу (формуватися) психіка малюка, (закладатися) основи розуміння й поцінування прекрасного.

Вважається, що «спів при колисці» не лише (сприяти) швидкому засинанню дитини, але й (відіграти) магічну роль, оберігаючи немовля від хвороб і нещастя. Коліскова (заспокоювати) маля, (породжувати) відчуття захищеності й любові, (забезпечувати) атмосферу затишку та загальної злагоди.

50. Випишіть прийменники разом зі словами, до яких вони відносяться. При яких частинах мови вживаються прийменники? Які смислові відношення виражають прийменники? Для чого в мові вони потрібні? Чому їх так назвали?

Котився віночок із поля,
Із поля на дорогу,
А з дороги до стодоли,
Із стодоли до комори,
Із комори до світлиці
На пахучі паляниці.
Вийди, газдине, до нас,
Відбери вінок від нас.
Не вийдеш викупити,
Підемо косити.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Походження та історичний розвиток української мови.
 2. Сьогодення і майбутнє української мови в умовах незалежної України.
 3. Чи може бути в Україні дві загальнодержавні мови?
 4. Моє бачення мовної проблеми в Україні.
 5. Функціональна диференціація лексики української мови.
 6. Лексика української мови з погляду стилістичного використання.
 7. Іншомовні слова.
 8. Походження, історія та розвиток термінології.
 9. Студентський молодіжний сленг: “за” і “проти”.
 10. Розвиток функціональних стилів сучасної української мови.
 11. Мовностилістичні особливості наукового стилю сучасної української мови.
 12. Становлення мовних норм офіційно-ділового стилю у ХХ ст.
- Українська літературна мова та її норми.
13. Українська фразеологія.
 14. Прислів'я та приказки – скарби народної мудрості.
 15. Джерела української фразеології.
 16. Письмо, його види, історія.
 17. Розвиток українського правопису в ХХ ст.
 18. Власні імена людей.
 19. Історична ономастика України.
 20. Милозвучність української мови – засіб естетичності.
 21. Мовний етикет: традиції і сучасність.
 22. Етикет і ментальність.
 23. Світський етикет.
 24. Виступ як багатofункціональне явище ораторського мистецтва.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Мова – це:

- а) сукупність загальноприйнятих правил вживання мовних одиниць;
- б) характерний для людського суспільства специфічний вид знакової діяльності, який полягає у застосуванні історично усталених у певній етнічній спільноті артикуляційно-звукових актів для позначення явищ об'єктивної дійсності з метою обміну між членами спільноти інформацією;
- в) система пунктуаційних та орфографічних норм;
- г) сукупність найбільш придатних для обслуговування суспільства засобів спілкування.

2. Державна мова – це:

- а) офіційно проголошена законодавчою владою мова сфери офіційного спілкування;
- б) унормована, відшліфована форма загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей;
- в) універсальний засіб спілкування між людьми, які населяють певну територію;
- г) унормована, уніфікована, граматично упорядкована система стилів.

3. Літературна мова – це:

- а) національна мова народу;
- б) офіційно проголошена законодавчою владою мова сфери офіційного спілкування;
- в) сукупність загальноприйнятих правил реалізації мовної системи, що закріплюється у процесі суспільної комунікації;
- г) унормована, відшліфована форма загальнонародної мови, що обслуговує найрізноманітніші сфери суспільної діяльності людей.

4. СУЛМ сформувалася на основі наріччя:

- а) південно-східного;
- б) західного;
- в) північного;
- г) південно-західного.

5. Зачинателем нової української літературної мови був:

- а) Г. Квітка-Основ'яненко;
- б) Т. Шевченко;
- в) І. Котляревський;
- г) Сковорода.

6. Основоположником сучасної української літературної мови був:

- А) Квітка-Основ'яненко;
- Б) Т. Шевченко;
- В) Котляревський;
- Г) Сковорода.

7. Українська мова входить до групи слов'янських мов, які складають:

- а) західнослов'янську підгрупу;
- б) південнослов'янську підгрупу;
- в) східнослов'янську підгрупу;
- г) північнослов'янську підгрупу.

8. Назвіть функцію, що відображає мову як засіб пізнання світу:

- а) мислетворча;
- б) фатична;
- в) експресивна;
- г) гносеологічна.

9. Мова є засобом і матеріалом створення культурних цінностей і краси. Це твердження ілюструє:

- а) мислетворча функція;
- б) естетична функція;
- в) гносеологічна функція;
- г) фатична функція.

10. Процес і результат спілкування, який співіснує в усній та писемній формах – це:

- а) мовлення;
- б) мова;
- в) мовно-комунікативна компетенція;
- г) мовна норма.

11. Визначте рядок, у якому всі слова потрібно писати з великої літери:

- а) Ч(ч)умацький Ш(ш)лях, К(к)ривий Р(р)іг;
- б) Ч(ч)орне М(м)оре, Г(г)ора А(а)рарат;
- в) Б(б)ерезовий Г(г)ай, С(с)онячний З(з)айчик;
- г) Д(д)olina Н(н)арцисів, Л(л)иса Г(г)ора.

12. Визначте рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом:

- а) пір..я, надвечір..я, безлюдд..я, спересерд..я;
- б) хлоп..ятко, козен..ятко, львів..янин, Кост..янтин;
- в) ім..я, безриб..я, зор..я, навманн..я;
- г) Середземномор..я, поголів..я, м..ята, сузір..я.

13. Визначте рядок, у якому всі слова пишуться разом:

- а) вічно/зелений, чорно/білий, синьо/окий, семи/струнний;
- б) сонце/сйний, золото/верхий, світло/чубий, добро/сердний;
- в) сніжно/білий, жовто/гарячий, плодо/носний, синьо-жовний;
- г) Івано/франківський, синьо/зелений, Криво/різький, темно/рожевий.

14. Визначте рядок, у якому в усіх словах на місці пропусків пишеться «Ь»:

- а) хустин..ці, мал..ва;

- б) колис..ці, с..вято;
- в) жін..ці, лис..ці;
- г) дон..ці, син..ці.

15. Визначте рядок, де правильно дібрано український відповідник до іншомовного слова:

- а) вернісаж – виставка;
- б) конферансьє – охоронець;
- в) дипломат – суддя;
- г) спікер – співрозмовник.

16. Визначте рядок, у якому всі іменники у формі родового відмінка однини мають закінчення -а (-я):

- а) директор, бригадир, друкар;
- б) календар, край, велетень;
- в) мармур, різьбяр, гіпс;
- г) палац, жир, рис, стовбур.

17. Вкажіть рядок, у якому названо лише додаткові стилі сучасної української літературної мови:

- а) епістолярний, публіцистичний;
- б) конфесійний, художній;
- в) епістолярний, конфесійний;
- г) публіцистичний, конфесійний.

18. Нація – це:

а) етносоціальна спільнота, об'єднана певною самоназвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних і політичних цінностей, усвідомленням своєї ідентичності;

б) групи чужинців з певного регіону, зазвичай об'єднаних кровними зв'язками, які не мали таких прав, якими були наділені громадяни певної держави;

в) студентська спільнота, яка об'єднувалась навколо спільної мови й культури;

г) угруповання людей, які сповідують ворожі ідеї до носіїв іншої мови й культури.

19. Стиль української мови, виражений у таких жанрах: епос, лірика, драма, ліро-епос – це:

- а) розмовно-побутовий;
- б) художній;
- в) публіцистичний;
- г) науковий.

20. Стиль української мови, виражений у таких жанрах: стаття, анотація, рецензія, реферат – це:

- а) розмовно-побутовий;

- б) художній;
- в) науковий;
- г) публіцистичний.

21. Стиль української мови, виражений у таких жанрах: виступ, промова, відгук, нарис, стаття – це:

- а) офіційно-діловий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) художній.

22. Стиль української мови, виражений у таких жанрах: збори, нарада, протокол, довідка – це:

- а) офіційно-діловий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) художній.

23. Назвіть найдавніший за часом виникнення стиль української мови:

- а) розмовно-побутовий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) художній.

24. Канцелярський, юридичний, дипломатичний, законодавчий – це підстилі:

- а) наукового стилю;
- б) офіційно-ділового стилю;
- в) публіцистичного стилю;
- г) епістолярного стилю.

25. Стиль української мови, який характеризується високою емоційністю, мелодійністю, урочистістю мовлення, містить у собі возвеличування, заклики, високий тон – це:

- а) художній;
- б) конфесійний;
- в) публіцистичний;
- г) розмовно-побутовий.

26. Укажіть стиль української мови, який може бути виражений лише в усній формі:

- а) публіцистичний;
- б) конфесійний;
- в) розмовно-побутовий;
- г) офіційно-діловий.

27. Укажіть стиль української мови, який може бути виражений лише у письмовій формі:

- а) офіційно-діловий;
- б) епістолярний;
- в) науковий;
- г) художній.

28. Ознаки нації:

- а) спільні міфи та історична пам'ять, національна ідея;
- б) спільна масова, громадянська культура;
- в) єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів, першість національного в ієрархії ідентичностей спільноти; спільна економіка з можливістю пересуватися у межах національної території;
- г) усі варіанти є правильними.

29. Свідома, цілеспрямована політика нищення мови як головної ознаки нації чи народності – це:

- а) лінгвоцид;
- б) мовна норма;
- в) мовно-комунікативна компетентність;
- г) мовна політика.

30. Сукупність ідеологічних постулатів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи у певному напрямі – це:

- а) лінгвоцид;
- б) мовна норма;
- в) мовно-комунікативна компетентність;
- г) мовна політика.

31. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом – це зміст:

- а) Статті 10 Конституції України;
- б) Статті 1 Закону «Про засади мовної політики»;
- в) Статті 15 Закону «Про мови в Україні»;
- г) Конвенції ООН.

32. Суть якої функції мови розкриває твердження: «Я почула, що Ви розмовляєте українською. Ви – українець?»:

- а) експресивна;
- б) демонстративна;
- в) ідентифікаційна;
- г) гносеологічна.

33. Суть якої функції мови розкриває твердження: «Я розмовлятиму з вами лише українською мовою, тому що я – українка! Інакшого варіанту й бути не може!»:

- а) гносеологічна;
- б) демонстративна;
- в) ідентифікаційна;
- г) експресивна.

34. Складна організована система, поєднує слова однієї мови за спільністю чи протилежністю значень, сферою вживання, стилістичним забарвленням тощо – це:

- а) лексикологія;
- б) лексика;
- в) стилістика;
- г) ономаціологія.

35. Слова, що вийшли з активного вжитку тому, що їх замінили інші слова, які виникли в мові чи перейшли з інших мов – це:

- а) історизм;
- б) архаїзм;
- в) фразеологізми;
- г) арготизми.

36. Слова, що називають предмети, які вийшли з ужитку в певну епоху – це:

- а) історизми;
- б) архаїзми;
- в) фразеологізми;
- г) арготизми.

37. Суть якої функції мови розкриває твердження: «Скажіть, будь ласка, чи є у Вас книга про дослідження Магеллана українською мовою? Мені нею зручніше читати»:

- а) гносеологічна;
- б) демонстративна;
- в) ідентифікаційна;
- г) експресивна.

38. Функціональний стиль – це:

а) різновид національної мови, що є засобом спілкування у географічно обмежених мовленнєвих колективах;

б) варіант літературної мови, використання якого зумовлене сферою спілкування, змістом і метою висловлювання;

в) унормований, відредагований варіант авторської художньої мови з метою доцільного застосування в художньому тексті;

г) властивий художникові слова чи іншому носієві мови стиль, який стає об'єктом дослідження лінгвістів.

39. Обговорення, відстоювання та пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, сприяння суспільному розвитку – мета мовлення:

- а) розмовного стилю;
- б) публіцистичного стилю;
- в) епістолярного стилю;
- г) офіційно-ділового стилю.

40. Мовними особливостями офіційно-ділового стилю є:

- а) використання канцелярської лексики, широке вживання готових словесних формул, переважання простих ускладнених синтаксичних конструкцій;
- б) використання суспільно-політичної лексики, переважання складних речень, гранично точний виклад, часте вживання прислівників і прикметників;
- в) використання експресивно насиченої лексики, риси індивідуалізації мовлення, застосування жестів, міміки, багатство колориту мовлення;
- г) широке застосування слів у переносному значенні, гранично точний виклад, переважання простих ускладнених синтаксичних конструкцій.

41. Поєднанням інформативних і впливових компонентів, оцінність, емоційність, точність, логічність, офіційність, стандартизованість – це ознаки:

- а) офіційно-ділового стилю;
- б) розмовно-побутового стилю;
- в) публіцистичного стилю;
- г) конфесійного стилю.

42. Велика кількість термінів і слів з абстрактним значенням, застосування складних синтаксичних конструкцій, уживання слів у прямому значенні – це ознаки стилю:

- а) офіційно-ділового;
- б) публіцистичного;
- в) наукового;
- г) епістолярного.

43. До якого стилю належить наведений уривок? «В останній час все частіше й нав'язливіше повертаються до мене думки про моє дитинство, неначе віє вітер тих далеких літ, які давно й навіки минули. Я не хочу ідеалізувати минуле, я син свого часу й належу йому в усьому... Моє дитинство – літо» (Й.Бург).

- а) розмовно-побутовий;
- б) науковий;
- в) публіцистичний;
- г) художній.

44. У словах читання, єднання, плавання спостерігається:

- а) подовження;
- б) подвоєння;
- в) спрощення;
- г) аббревіація.

45. Апостроф – це:

- а) знак роздільної вимови, який позначає твердість попереднього приголосного;
- б) знак роздільної вимови, який позначає м'якість попереднього приголосного;
- в) знак роздільної вимови, який ставиться перед губними б, п, в, м, в та р після я, ю, є, ї;
- г) знак роздільної вимови, який позначає твердість попередніх приголосних к, п, т, ф, х.

46. Букви *ї, щ* позначають два звуки:

- а) на початку слова;
- б) після апострофа;
- в) після голосного;
- г) завжди.

47. Знайдіть слово, у якому потрібно писати «ь»:

- а) віден..ський;
- б) кін..ський;
- в) гіл..ці;
- г) дон..ці.

48. Знайдіть слово з буквосполученням -нц-:

- а) снігурон..ці;
- б) стеблин..ці;
- в) долон..ці;
- г) черешен..ці.

49. Знайдіть слово, у якому перед шиплячим пишеться «ь»:

- а) брин..чати;
- б) потон..шати;
- в) витон..чений;
- г) ган..чірка.

50. Знайдіть слово, у якому пропущено «ь»:

- а) русал..ці;
- б) бджіл..ці;
- в) зозул..ці;
- г) сопл..ці.

51. У якому варіанті в усіх словах пропущено «ь»?

- а) могут..ній, павутин..ці, шіст..сот;
- б) Херсон..щина, вишен..ці, нен..чин;
- в) яблун..ці, весіл..ний, різ..бяр;

г) самот..ній, колодяз..ний, Наталон..ці.

52. Знайдіть слово, у якому пропущено «ь»:

- а) вівчар..ний;
- б) повін..чати;
- в) різ..бяр;
- г) варвар..ський.

53. Знайдіть слово з буквосполученням -льц-:

- а) Натал..ці;
- б) люл..ці;
- в) сопл..ці;
- г) рибал..ці.

54. Знайдіть слово, у якому перед шиплячим пишеться м'який знак:

- а) тон..ший;
- б) виструн..чений;
- в) нен..чин;
- г) змен..шити.

55. Знайдіть рядок, у якому в усіх словах пропущено «ь»:

- а) кін..чик, рязан..ський, шіст..сот;
- б) незабут..ній, вісім..сот, десятиріч...;
- в) т..мяний, слиз..кий, нян..чити;
- г) кін..ський, камін..ці, казан..ський.

56. Знайдіть слово з буквосполученням -нц-:

- а) вишен..ці;
- б) жмен..ці;
- в) дон..ці;
- г) хатин..ці.

57. Вкажіть правильне твердження:

- а) національна мова – це мова, законодавчо закріплена для врегулювання суспільних відносин між людьми однієї національності;
- б) національна мова – це мова, традиційно закріплена у спілкуванні між людьми певної етнічної групи на етнічній території;
- в) національна мова – мова, засобами якої здійснюються націоналістичні заклики;
- г) національна мова – це друга державна мова у поліетнічній державі.

58. До якого стилю української мови належить поданий уривок? «У статті розглянуто особливості авторського вираження часових понять, зокрема назв пір року, простежено взаємозв'язок лексичних та лексико-синтаксичних одиниць зі значенням часових відрізків – пір року із контекстуальними елементами темпорального поля, які складають асоціативне поле «час», проаналізовано систему сезонних номінацій у складі художніх засобів, використаних у повісті».

- а) науковий;

- б) публіцистичний;
- в) художній;
- г) офіційно-діловий.

59. До якого стилю належить поданий уривок? «- Розкажіть мені, мамо, про роки. Чи спливають помітно вони? - Роки, сину, помітні, допоки матерів пам'ятають сини»:

- а) художній;
- б) публіцистичний;
- в) епістолярний;
- г) конфесійний.

60. Продовжіть подане твердження: *Стилістика – це розділ науки про мову, який вивчає:*

- а) звукову будову мови;
- б) словниковий склад мови;
- в) семантичні особливості слів;
- г) стилістичну диференціацію мови, її функціональні стилі.

61. Укажіть, що лежить в основі розрізнення стилів мовлення:

- а) лексичні та орфоепічні ознаки;
- б) основні функції мови – спілкування, повідомлення, вплив, а також мета використання певних мовних засобів;
- в) ступінь поширення у мові;
- г) особливості авторського стилю мовця.

62. Укажіть рядок, у якому названо всі сучасні стилі мовлення:

- а) конфесійний, науковий, публіцистичний, художній, офіційно-діловий, епістолярний, розмовний;
- б) офіційно-діловий, епістолярний, публіцистичний, художній, розмовний;
- в) розмовний, епістолярний, публіцистичний, художній;
- г) публіцистичний, художній, офіційно-діловий, епістолярний, розмовний.

63. Продовжіть подане твердження. Нова українська літературна мова кінця XVIII – початку XIX століття розпочала свою стилістичну розбудову з одного функціонального стилю мовлення - ...

- а) епістолярного;
- б) розмовного;
- в) художнього;
- г) конфесійного.

64. Про який стиль мовлення йдеться? «Один з найуживаніших серед усіх стилів мовлення, адже він забезпечує потреби суспільства, пов'язані з політикою, адміністративною та господарською діяльністю, відзначається пропагандистським характером. Цей стиль акумулює в собі логічність, точність, експресивність, емоційність, переконливість, хоча виник і сформувався відносно пізно».

- а) художній;

- б) науковий;
- в) розмовний;
- г) публіцистичний.

65. Від зображення якої міфологічної постаті доби енеоліту бере початок Національний Герб України?

- а) Сварога;
- б) Велеса;
- в) Берегині;
- г) Лади.

66. Укажіть підстилі художнього стилю мовлення:

- а) дипломатичний, законодавчий;
- б) адміністративно-канцелярський;
- в) ліричний, драматичний, белетристичний;
- г) художньо-публіцистичний, інформаційний.

67. Помилки в написанні слів з великої літери є в рядку:

а) плато, Подяка Президента України, міністерство, Міжнародний день музеїв;

б) Григорій Чудотворець, Дажбог, григоріанський календар, Кирило-Мефодіївське товариство;

в) Запоріжжя, Інвестиційний Банк, британська імперія, Інструкція;

г) Київський мюзик-хол, Кільська бухта, Робінзон Крузо, Рубікон.

68. В усіх словах іншомовного походження пишеться «і» в рядку:

а) акс..ома, дез..нформація, евфем..зм, мерс...;

б) в..негрет, ген..альний, ц..трусові, сп..рт;

в) д..апазон, ім..дж, пеналт.., к..ргиз;

г) такс.., зеф..р, колов..ум, ж..рандоль.

69. Через дефіс пишуться всі слова в рядку:

а) авто/мотогурток, важко/хворий, гидко/бридко, корабле/будівник;

б) контрольно/вимірювальний, купівля/продаж, екс/прем'єр, стоп/кран;

в) напів/ява, видимо/невидимо, ново/будова, густо/синій;

г) міні/твір, Зайчик/Побігайчик, червоно/гарячий, історико/культурний.

70. Подовження приголосних відбувається у формі орудного відмінка іменників: 1) паморозь; 2) тюль; 3) шампунь; 4) верф; 5) путь

а) відбувається в другому і третьому;

б) відбувається в усіх словах;

в) відбувається тільки в першому;

г) відбувається в першому і п'ятому.

71. Подвоєння літер відбувається в усіх словах рядка:

а) від..ячити, без..емельний, зав..ишки, лукавіст..ю;

б) розкіш..ю, цін..ий, свячен..ий, самовід..аний;

в) зав..ишки, без..зубий, знаме..ик, хвилин..ий;

г) лін..ю, любов..ю, роздоріж..я, Одіс..ей.

72. Подвоєння літер відбувається в усіх словах рядка:

- а) ускладнен..я, ір..аціональний, страшен..ий, безділ..я;
- б) Ал..а, імен..ям, підніс..я, сторіч..;
- в) бездон..ий, постат..ю, терт..я, л..яний;
- г) завершен..я, узліс..я, безгріш..я, якіст..ю.

73. М'який знак на місці пропуску НЕ пишеться в усіх словах рядка:

- а) батал..йон, ремін..чик, Гор..кий, він..ця;
- б) кружал..це, граєш..ся, сміют..ся, кобзар..;
- в) уман..ський, мен..ший, сопл..ці, кур..йозний;
- г) л..леш, жен..шень, нян..чити, спіл..ник.

74. Вкажіть рядок, у якому в усіх словах на місці пропусків повинен писатися «ь»:

- а) дивиш..ся, милуєш..ся, пишеш.., смієт..ся;
- б) дивует..ся, стіл..чик, кол..оровий, козац..кий;
- в) вірит..ся, україн..ський, Донец..к, Хар..ків;
- г) вишен..ка, буквар.., дон..ці, квітон..ці.

75. Визначте жанри, у яких реалізується науковий стиль мовлення:

- а) оповідання, новели, повісті, романи, п'єси, поезія;
- б) церковні служби, молитви, релігійно-обрядові дійства;
- в) лекція, академічний виступ, доповідь;
- г) листи, щоденники, записники, календарні замітки.

76. Усі слова є числівниками в рядку:

- а) п'ятнадцять, двадцяттеро, триста, нуль;
- б) трійка, двісті, удруге, другий;
- в) три, двадцятка, по-другому, обидва;
- г) тринадцять, десяток, сто тридцять сьомий, п'ятдесятиріччя.

77. У якому рядку всі числівники кількісні?

- а) багато, нуль, сім, троє;
- б) тридцята, одна десята, восьмеро, четвірка;
- в) дев'ятого, п'ятнадцять, двохповерховий, шестеро;
- г) дванадцять, другого, шістсот, п'ять восьмих.

78. Усі слова – порядкові числівники в рядку:

- а) двохсотий, четвертий, п'ятнадцятий, перший;
- б) двісті сорок другий, сороковий, сотенний, дворічний;
- в) тридцятий, первинний, другий, триповерховий;
- г) восьмитонний, половинний, сорок сьомий, третій.

79. Знайдіть помилку у формах числівників:

- а) вісьма прикладами;
- б) шістдесятники;
- в) одна година десять хвилин;
- г) двадцятидвохрічна фігуристка.

80. Усі числівники записані правильно в рядку:

- а) трьомастами шістдесяти восьми, вісьмомадесятьма сорока;
- б) семидесяти чотирьох, тисяча дев'ятей;
- в) сьомастами вісімдесятьма дев'ятьома, двадцять восьмий;
- г) чотиристами сімдесятьма, тисяча п'ятдесятьома шістьома.

81. Усі слова є числівниками в рядку:

- а) сто, сорок сьомий, трійня, втретє;
- б) сотня, четвертина, три, трьохсотий;
- в) стотомний, четвірка, тримісячний, третій;
- г) тридцятєро, сороковий, семеро, кількадесятий.

82. Позначте рядок, у якому в усіх числівниках відмінюється тільки друга частина:

- а) чотириста, сімдесят, дев'ятсот;
- б) п'ятдесят, вісімдесят, кількадесят;
- в) сімсот, шістдесят, двісті;
- г) дев'яносто, кількасот, п'ятдесят.

83. Визначте, яка форма числівника дев'ятсот сімдесят чотири в орудному відмінку є правильною:

- а) дев'ятистами сімдесяти чотирма;
- б) дев'ятьмастами семидесятьма чотирма;
- в) дев'ятьомастами семидесяти чотирма;
- г) дев'ятьмастами сімдесятьма чотирма.

84. Правильно поєднано числівники з іменниками в рядку:

- а) вісім відсотків;
- б) чотири свиней;
- в) півтора раза;
- г) тридцять чотири дерев.

85. Самостійна частина мови, яка узагальнено вказує на предмет, ознаку, кількість, але не називає їх – це:

- а) іменник;
- б) прикметник;
- в) займенник;
- г) числівник.

86. Займенник, який вказує на кого- або що-небудь, що є об'єктом, адресатом власної дії, процесу або стану суб'єкта – це:

- а) присвійний;
- б) зворотний;
- в) особовий;
- г) означальний.

87. Семантично неподільні одиниці, цілісне значення яких певною мірою мотивоване лексичним значенням компонентів (прикусити язика, тримати камінь за пазухою):

- а) фразеологічні зрощення;

- б) фразеологічні єдності;
- в) фразеологічні сполучення;
- г) фразеологічні вирази.

88. Сукупність соціально-історичних та духовно-культурних процесів, що призводять до виникнення етносу як явища і зумовлюють його подальший розвиток – це:

- а) етногенез;
- б) етнос;
- в) етнологія;
- г) етнографія.

89. Українці існують стільки, скільки взагалі існує людина сучасного типу, тобто від 30—40 тисяч до 2—3 млн років, а територія нинішньої України з часів раннього палеоліту і до наших днів ніколи не була безлюдною. Це теорія:

- а) автохтонності;
- б) споконвічності;
- в) «єдиної колиски»;
- г) незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів.

90. Етнічну основу українців становило населення пізнього палеоліту, яке проживало на території України, а росіяни і білоруси мали свою окрему етнічну основу і територію проживання. Це теорія:

- а) автохтонності;
- б) споконвічності;
- в) «єдиної колиски»;
- г) незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів.

91. Зародження і розвиток з єдиної древньоруської народності трьох близьких слов'янських народів (українців, білорусів, росіян). Це теорія:

- а) автохтонності;
- б) споконвічності;
- в) «єдиної колиски»;
- г) незалежного розвитку окремих східнослов'янських народів.

92. Хто з письменників і в якому художньому творі першим використовує живу українську національну мову?

- а) Г. Сковорода «Байки харківські»;
- б) Г. Квітка-Основ'яненко «Маруся»;
- в) П. Куліш «Чорна рада»;
- г) І. Котляревський «Енеїда».

93. Чому Т. Шевченка називають основоположником української літературної мови?

- а) він унормував українську мову, використовуючи в художніх творах її кращі зразки;

б) його твори зазвучали в багатьох країнах світу, завдяки чому світ уперше дізнався про Україну;

в) «Кобзар» перекладено 50-ма мовами світу, отже українську мову можна було вважати рівною іншим європейським мовам;

г) усі варіанти є правильними.

94. Семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких не впливає із значень компонентів (бити байдики, точити ляс):

а) фразеологічні зрощення;

б) фразеологічні єдності;

в) фразеологічні сполучення;

г) фразеологічні вирази.

95. Стійкі мовні звороти, які характеризуються певною самостійністю складових частин; структурні елементи цих зворотів можуть бути замінені іншими словами (порушити проблему – порушити питання):

а) фразеологічні зрощення;

б) фразеологічні єдності;

в) фразеологічні сполучення;

г) фразеологічні вирази.

96. Іменники щирість, радість, гордість належать до:

а) I відміни;

б) II відміни;

в) III відміни;

г) IV відміни.

97. Встановіть відповідність між датою й указом:

1690	Наказ царя Михайла з подання Московського патріарха Філарета спалити в державі всі примірники надрукованого в Україні «Учительного Євангелія» Кирила Ставровецького
1627	Засудження й анафема Собору РПЦ на «Кієвскія Новыя Книги» П. Могили, К. Ставровецького, С. Полоцького, Л. Барановича, А. Радзивилівського та інших.
1731	Указ царя Московії Петра I про заборону книгодрукування українською мовою і вилучення українських текстів з церковних книг.
1720	Вимога цариці Анни Іванівни вилучити книги старого українського друку, а «науки вводить на собственном российском языке» у таємній інструкції правителеві України князю О. Шаховському.

А. 1)-б); 2)-а); 3)-г); 4)-в);

Б. 1)-а); 2)-б); 3)-в); 4)-г);

В. 1)-в); 2)-г); 3)-б); 4)-а);

Г. 1)-г); 2)-в); 3)-а); 4)-б).

98. Встановіть відповідність між датою й указом:

1729	Указ Катерини II про заборону викладати українською мовою
------	---

	в Києво-Могилянській академії.
1763	Наказ Петра II переписати з української мови на російську всі державні постанови і розпорядження.
1769	Наказ цариці Анни Іванівни всіляко перешкоджати українцям одружуватися з поляками та білорусами, «а побуждать их и искусным образом приводит в свойство с великоросами».
1734	Заборона Синоду РПЦ друкувати та використовувати український буквар.

А. 1)-б); 2)-а); 3)-г); 4)-в);

Б. 1)-а); 2)-б); 3)-в); 4)-г);

В. 1)-в); 2)-г); 3)-б); 4)-а);

Г. 1)-г); 2)-в); 3)-а); 4)-б).

99. Установіть відповідність між датою й указом:

1)1864	а) Валуєвський циркуляр про заборону давати цензурний дозвіл на друкування україномовної духовної і популярної освітньої літератури: «ніякої окремої мовою. Малоросійської мови не було і бути не може»
2)1863	б) Статут про початкову школу, за яким навчання має проводитись лише російською.
3)1881	в) Емський указ Олександра II про заборону друкування та ввозу з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також про заборону українських сценічних вистав і друкування українських текстів під нотами, тобто народних пісень. Вперше оприлюднено у книжці Савченко Ф., «Заборона українства», 1876 року.
4)1876	г) Заборона викладання у народних школах та виголошення церковних проповідей українською мовою.

А. 1)-б); 2)-а); 3)-г); 4)-в);

Б. 1)-а); 2)-б); 3)-в); 4)-г);

В. 1)-в); 2)-г); 3)-б); 4)-а);

Г. 1)-г); 2)-в); 3)-а); 4)-б).

100. Визначте правильну хронологічну послідовність:

а) Валуєвський циркуляр – Емський указ – зруйнування Запорозької Січі – діяльність Січових Стрільців;

б) Зруйнування Запорозької Січі – діяльність Січових Стрільців – Валуєвський циркуляр – Емський указ;

в) Зруйнування Запорозької Січі – Валуєвський циркуляр – Емський указ – діяльність Січових Стрільців;

г) Діяльність Січових Стрільців – Зруйнування Запорозької Січі – Емський указ – Валуєвський циркуляр.

101. Слова, що вживаються в багатьох неблизькоспоріднених мовах і переважають у сфері понять із галузі культури, науки, політики, мистецтва; як правило не мають відповідників у мові поширення – це:

- а) інтернаціоналізми;
- б) архаїзми;
- в) неологізми;
- г) синоніми.

102. Іменники весна, перемога, сестра належать до:

- а) I відміни;
- б) II відміни;
- в) III відміни;
- г) IV відміни.

103. Іменники теля, ягня, ім'я належать до:

- а) I відміни;
- б) II відміни;
- в) III відміни;
- г) IV відміни.

104. До IV відміни належать усі слова рядка:

- а) курча, дитя, маля, телятко;
- б) ім'я, теля, тім'я, сім'я;
- в) козенятко, сім'я, дитя, зілля;
- г) козеня, тім'я, маля, ім'я.

105. Іменники явір, син, батько належать до:

- а) I відміни;
- б) II відміни;
- в) III відміни;
- г) IV відміни.

106. Присвійними є всі прикметники рядка:

- а) мамина пісня, ведмежий барліг, сонячний промінчик, лебедина вірність;
- б) зміїна отрута, заячий хвіст, дівочий голос, батькові долоні;
- в) перелітні птахи, весняний цвіт, золоте серце, кришталеві роси;
- г) лисячий погляд, осінній туман, дівоче обличчя, місячне колесо.

107. Форми ступенів порівняння можна утворити від усіх прикметників рядка:

- а) малиновий, чесний, цікавий;
- б) гучний, смачний, приємний;
- в) ультракороткий, дешевий, глибокий;
- г) живий, рідний, дружній.

108. Форми ступенів порівняння можна утворити від усіх прикметників рядка:

- а) дзвінкий, прозорий, крижаний;
- б) симпатичний, переконливий, дужий;
- в) зеленуватий, милий, вигідний;
- г) український, жвавий, яскравий.

109. Помилку в написанні прикметника допущено у рядку:

- а) Оліна книжка;
- б) Матусина казка;
- в) Батьків подарунок;
- г) Інженерова ідея.

110. Помилку в написанні прикметника допущено у рядку:

- а) кобзарева пісня;
- б) Андрійове питання;
- в) Олексіїв конспект;
- г) школярева думка.

111. Помилку в написанні прикметника допущено у варіанті:

- а) Сізіфова праця;
- б) Дамокловий меч;
- в) Ахіллесова п'ята;
- г) Авгієві стайні.

112. Літеру «і» на місці пропуску потрібно писати в усіх словах рядка:

- а) лакон..чний, геометр..чний, песиміст..чний;
- б) монарх..чний, зоолог..чний, піктограф..чний;
- в) косм..ічний, троп..ічний, фольклорист..чний;
- г) енергет..чний, академ..чний, океан..чний.

113. Помилку в написанні прикметника допущено у варіанті:

- а) цареві загадки;
- б) соколинний зір;
- в) бабусина колискова;
- г) лисичкіна хитрість.

114. За допомогою суфікса -ов- утворюються прикметники від усіх іменників рядка:

- а) куля, ґрунт;
- б) плащ, груша;
- в) пісок, галузь;
- г) сіль, вишня.

115. За допомогою суфікса -ев- (-єв-) утворюються прикметники від усіх іменників рядка:

- а) корал, тиждень;
- б) чебрець, корінь;
- в) соя, адреналін;
- г) банан, груша.

116. Немає помилки в рядку:

- а) познайомитися з Клименко Аллою Юріївною;
- б) отримати від Карпенко Святослава Хомовича;
- в) відвідати Петриняк Мирославу Андрієвну;
- г) допомогти Васюті Оксані Валентинівній.

117. Форму кличного відмінка неправильно вжито у рядку:

- а) Настю;
- б) Миколо;
- в) Дмитре;
- г) Ольго.

118. Помилку допущено у написанні слова:

- а) кручою;
- б) мрією;
- в) мрякою;
- г) вишнею.

119. Закінчення -ою у формі орудного відмінка мають усі іменники рядка:

- а) ваза, Європа, речовина;
- б) тиша, свобода, глибина;
- в) калина, малеча, посада;
- г) мелодія, береза, справа.

120. Закінчення -ом у формі орудного відмінка мають усі іменники рядка:

- а) хрущ, гектар, президент;
- б) інститут, лицар, рушник;
- в) вальс, параграф, автобус;
- г) журнал, трамвай, папірус.

121. Закінчення -а (-я) у формі родового відмінка мають усі іменники в рядку:

- а) кравець, буревій, рядок;
- б) кисень, Київ, предмет;
- в) вечір, січень, портрет;
- г) жаль, хліб, струмок.

122. Підмет виділено в реченні:

- а) Сірий кіт на призьбі біля хати шукає в тихих снах минулі дні;
- б) Суворий грудень зачинає заспів на довгі ночі, сизі вечори;
- в) Нашу індивідуальність створює пам'ять;
- г) А зоря вже кладе свій просвітницький перст на далеку невидиму віху.

123. Усі дієслова доконаного виду в рядку:

- а) сказати, скласти, проймати;
- б) передати, скоротити, говорити;
- в) попереджати, спочити, випекти;
- г) вивчити, зібрати, вдуматися.

124. Дієприслівниками є всі слова рядка:

- а) залишивши, залишаючи, залишені;
- б) читаючи, прочитавши, дочитуючи;
- в) засинаючи, заснувши, заснулий;
- г) вишиваючи, вишитий, вишивши.

125. Літеру «з» треба писати на місці крапок в усіх словах рядка:

- а) ро..повісти, ..цементувати, ..пекти;
- б) бе..силий, ро..копати, бе..крилий;
- в) бе..прав'я, ..підлоба, ро..кроїти;
- г) ро..чистити, ..ховати, ..керувати.

126. Літеру «е» на місці крапок потрібно писати в усіх словах рядка:

- а) пер..дбачати, пр..дтеча, пр..старкуватий;
- б) пр..гарячий, пр..непорочний, пр..міцно;
- в) пер..дмістя, пр..дивно, пр..прошувати;
- г) пр..порошений, пер..хрестя, пер..тинати.

127. Літеру «е» на місці крапок треба писати в усіх словах рядка:

- а) пр..темний, пр..стольний, пр..старкуватий;
- б) пр..славний, пр..смачний, пер..можений;
- в) пр..краси, пр..гнічений, пер..братися;
- г) пр..добритися, пр..думаний, пр..зирливий.

128. Префікс зі- є в кожному слові рядка:

- а) ..щулитися, ..псувати, ..клеїти;
- б) ..рвати, ..старитися, ..грітися;
- в) ..йтися, ..штовхнутися, ..хвилюватися;
- г) ..тліти, ..хвилюватися, ..тримати.

129. Синоніми виділено у реченні:

- а) Я знаю вас, я не скажу нікому, що ми давно не вороги, а друзі.
- б) Чи ж неповторне можна повторити?
- в) На тлінну стеблиночку пам'яті нанизано вічність і мить.
- г) А місяць все такий же – і молодик, і повен, і серпик, і рогалик, і місяць, як діжа.

130. Немає лексичної помилки у рядку:

- а) хронометраж часу.
- б) офіційна особа.
- в) преїскурант цін.
- г) подарувати презент.

131. Немає лексичної помилки в рядку:

- а) пам'ятний сувенір;
- б) перша прем'єра;
- в) суверенна держава;
- г) вільна вакансія.

132. Немає лексичної помилки в рядку:

- а) участковий лікар;
- б) моя автобіографія;
- в) відповіді співпадають;
- г) слідує зупинка.

133. Немає лексичної помилки в рядку:

- а) відношення до батьків;
- б) коврове покриття;
- в) перегорнути сторінку;
- г) часний сектор.

134. Явище омонімії використано з художньою метою у фрагменті:

- а) Я не скрипковий ключ, а журавлиний тобі над полем в небі напишу.
- б) Осінній день, осінній день, осінній! О синій день, о синій день, о синій!
- в) Недумано, негадано забігла в глухомань, де сосни пахнуть ладаном в кадильницях світань.
- г) Коли буду я навіть сивою і життя моє піде мрякою, я для тебе буду красивою, а для когось, може, й ніякою.

135. Лише форму однини мають обидва іменники рядка:

- а) журба, сумнів;
- б) кисень, кабінет;
- в) вапно, сметана;
- г) молодь, нація.

136. Лише в однині вживаються всі іменники рядка:

- а) людство, сум, мальва;
- б) Крим, молоко, залізо;
- в) Дністер, козацтво, вазон;
- г) прикрість, зелень, золото.

137. Лише форму однини мають обидва іменники рядка:

- а) щирість, прибуток;
- б) селянство, шляхта;
- в) срібло, пектораль;
- г) лейтенант, артилерія.

138. Лише форму множини мають усі іменники рядка:

- а) оглядини, дерева;
- б) хрестини, дрова;
- в) сутінки, вечори;
- г) терези, виделки.

139. Поясніть значення фразеологізму «вбивати клин»:

- а) звільнитися від ілюзій;
- б) сварити кого-небудь між собою;
- в) несподівано діяти;
- г) нечесно наживатися.

140. Продовжіть фразеологічний вислів: підливати олії у ___:

- а) вогонь;
- б) руки;
- в) діжа;
- г) сковорода.

141. Продовжіть фразеологічний вислів: спіймати вітра в ___:

- а) морі;
- б) полі;
- в) степу;
- г) горах.

142. Вкажіть рядок, у якому правильно дібрано українські відповідники до іншомовних слів:

- а) арбітр – оздоблення;
- б) портрет – склепіння;
- в) генеза – зображення;
- г) культ – обожнювання.

143. Доберіть синонім до слова «таланити»:

- а) відповідати;
- б) практикувати;
- в) щастити;
- г) організовувати.

144. Омоніми є в усіх рядках, крім:

- а) вулканічна лава, дерев'яна лава;
- б) водяна пара, весільна пара;
- в) футбольне поле, пшеничне поле;
- г) антична байка, тепла байка.

145. Немає лексичної помилки в рядку:

- а) бувші студенти;
- б) блінчики з варенням;
- в) сказати зайве;
- г) мебельна фабрика.

146. Лексичну помилку допущено в рядку:

- а) вірно кохати;
- б) вірно сказано;
- в) впадати у вічі;
- г) трапляються недоліки.

147. Лексичну помилку допущено в рядку:

- а) невірний номер;
- б) завдати шкоди;
- в) переказати кошти;
- г) матеріальне становище.

148. Виберіть речення, у якому виділене слово є підметом:

- а) Бажав я для *скованих* волі, для *скривджених* кращої долі.
- б) Дорога *ліворуч* була наглухо закрита дубовими завалами.
- в) Десь за ланами *гомонів*, затихаючи, ліс.
- г) *Любити* ближнього – це найважливіша з людських наук.

149. Складним є речення:

- а) Стара черемха заздро поглядала на першу вишню, визрілу несміло.

- б) Зустрілись двоє пізно по зимі, та вже й на скронях паморозь зимова.
- в) Народилося літо з дощів і снігів, наполохано сіло в садочку за хмарами.
- г) Над озером стояв оповитий серпанком загадковості ранок.

150. Простим є речення:

а) Життя гортає сторінки, не зупиняється, годинник свариться роками на стіні.

б) Самотність – як обірвана струна, вона ніколи не буває в парі.

в) Розгулялось літо в росах, в золотих пшеничних косах, в полинових перевеслах.

г) Глянь за вікно: який чарівний вечір запалює над озером свічки!

151. Простим є речення:

а) Золотожари літня ніч губила, і матіола мліла запашна.

б) Зігрій мене, бо осінь за вікном про себе тихим сумом сповістила.

в) То все було в весняній круговерті, у юності щасливому гнізді.

г) Навіщо мені весна, коли твої очі – проліски?

152. Позначте слово, у якому потрібно писати літеру г:

а) (г,г)рунт;

б) (г,г)рант;

в) ле(г,г)інтимний;

г) а(г,г)ітація.

153. Позначте рядок, у якому слово наголошено правильно:

а) виПАдок;

б) ненАвисть;

в) фАховий;

г) чИтання.

154. Що означає слово автентичний?

а) місцевий, корінний;

б) справжній, відповідний оригіналові;

в) давній;

г) особливий, самобутній.

155. У якому рядку обидва слова написані правильно?

а) різдвяний, торф'яний;

б) Св'ятослав, ательє;

в) цвях, адьютант;

г) моркв'яний, слов'яни.

156. Скільки в українській мові самостійних частин мови?

а) 4;

б) 6;

в) 3;

г) 10.

157. Скільки в українській мові службових частин мови?

а) 4;

- б) 6;
- в) 3;
- г) 10.

158. Які частини мови є найдавнішими?

- а) іменник, дієслово;
- б) іменник, прикметник;
- в) дієслово, числівник;
- г) вигук, займенник.

159. У якому рядку в обох словах іншомовного походження відбувається подвоєння приголосних?

- а) грип.., кас..а;
- б) ім..іграція, брут..о;
- в) ем..грація, тон..а;
- г) жоден із варіантів не є правильним.

160. У якому рядку прикметник написано правильно?

- а) празький;
- б) прагський;
- в) пражський;
- г) прагзький.

161. Оберіть правильне написання російського прізвища:

- а) Белов;
- б) Білов;
- в) Белов;
- г) Білів.

162. Граматично правильною формою звертання є:

- а) Люба Марія Яківна!
- б) Дорогий друже Степан!
- в) Шановний Петре Петровичу!
- г) Високоповажний Ілля Михайловичу!

163. Оберіть правильну форму найвищого ступеня порівняння прикметників:

- а) найзручніший;
- б) найбільш зручніший;
- в) самий зручний;
- г) якнайбільш зручніший.

164. Граматично правильною формою родового відмінка числівника сімсот є:

- а) сімохсот;
- б) семисот;
- в) семиста;
- г) сімсот.

165. У якому рядку правильно поєднано числівник з іменником?

- а) півтора кілограми;
- б) три кілометра;
- в) чотири сантиметри;
- г) двадцять два грама.

166. Оберіть граматично правильну форму наказового способу:

- а) давайте робити;
- б) робімо;
- в) робимо;
- г) усі варіанти правильні.

167. У якому рядку правильно вжито дієприслівниковий зворот?

- а) Повернувшись із відрадження, його здивували зміни.
- б) Відвідавши цю лекцію, він дізнався багато нового про виклики сучасності.
- в) Потрапивши на виставку квітів, мені сподобалися кілька композицій.
- г) Усі варіанти правильні.

168. НЕ потребує редагування словосполучення:

- а) це справи не стосується;
- б) це до справи не відноситься;
- в) це справи не торкається;
- г) усі варіанти правильні.

169. Оберіть рядок, у якому обидва прислівники написані правильно:

- а) коли не коли, день у день;
- б) будь-де, по-українськи;
- в) де-куди, щораз;
- г) усі варіанти правильні.

170. Позначте рядок, у якому слово наголошено правильно:

- а) спиНА;
- б) дочкА;
- в) подрУга;
- г) катАлог.

171. Кличний відмінок іменника властивий:

- а) лише українській мові;
- б) українській мові і санскриту;
- в) українській і польській мовам;
- г) східнослов'янським мовам.

172. Службові частини мови:

- а) прийменник, сполучник;
- б) частка, вигук;
- в) прийменник, займенник;
- г) числівник, частка.

173. Розділ граматики, що вивчає будову і функціонування речень та словосполучень, членів речення, способи поєднання слів у

словосполученнях і реченнях та комунікативні нечленореченнєві одиниці (слова-речення) – це:

- а) морфологія;
- б) синтаксис;
- в) лексикологія;
- г) ономаціологія.

174. НЕ потребує редагування словосполучення:

- а) семидесяті роки;
- б) дискотека восьмидесятих;
- в) близько шістдесяті відсотків;
- г) півторами століттями.

175. У якому рядку офіційну назву органу написано правильно?

- а) Рада Національної безпеки і оборони України;
- б) Рада національної безпеки і оборони України;
- в) Рада Національної Безпеки і Оборони України;
- г) жоден варіант не є правильним.

176. У якому рядку обидва слова написані правильно?

- а) черв'як, кон'юнктура;
- б) моркв'яний, возз'єднання;
- в) тьмяний, мавп'ячий;
- г) усі варіанти правильні.

177. У якому рядку прикметник написано правильно?

- а) чехський;
- б) чешський;
- в) чеський;
- г) чезький.

178. Згідно зі слов'янською міфологією, творцем світу був:

- а) Сварог;
- б) Велес;
- в) Лада;
- г) Ярило.

179. У якому рядку закінчення іменника в орудному відмінку однини є правильним?

- а) господаром;
- б) школяром;
- в) токарем;
- г) вівчаром.

180. Оберіть правильну форму найвищого ступеня порівняння прикметників:

- а) найкорисніший;
- б) найбільш корисніший;
- в) самий корисний;

г) жоден варіант не є правильним.

181. Виберіть правильне твердження: У міфології наших предків:

- а) Ярило – бог літнього сонця;
- б) Дажбог – бог весняного сонця;
- в) Купайло – бог літнього сонцестояння;
- г) Коляда – бог осіннього сонця.

182. Оберіть правильну форму присвійного прикметника:

- а) вірш Шевченка;
- б) Шевченків вірш;
- в) шевченківський вірш;
- г) усі варіанти правильні.

183. Граматично правильною формою давального відмінка числівника шістдесят є:

- а) шестидесятьом;
- б) шестидесяти;
- в) шістдесяти;
- г) жоден варіант не є правильним.

184. У якому рядку правильно поєднано числівник з іменником?

- а) півтора місяця;
- б) три метра;
- в) чотири кілограма;
- г) п'ять центнер.

185. Оберіть граматично правильну форму наказового способу:

- а) співаймо;
- б) співаємо;
- в) давайте співати;
- г) хай співаймо.

186. У якому рядку правильно вжито дієприслівниковий зворот?

- а) Послухавши цю мелодію, його охопило натхнення.
- б) Прочитавши новий роман відомого прозаїка, ми збагатились духовно.
- в) Невдало виконавши силову вправу, у мене заболіла рука.
- г) жоден варіант не є правильним.

187. НЕ потребує редагування речення:

- а) Вони спізнилися із-за дощу.
- б) Вони спізнилися через дощ.
- в) Вони спізнилися, так як ішов дощ.
- г) Вони спізнилися згідно з дощем.

188. Мовне кліше – це:

- а) стандартний зворот, регулярно повторюваний у певних умовах і контекстах;
- б) немотивоване використання усталеної мовної формули;
- в) повторюваний образний зворот;

г) дієприкметниковий та дієприслівниковий звороти.

189. Що таке «Коло Свароже»?

- а) назва річного кола рідновірів;
- б) коло, яке співвідноситься з формою Земної кулі;
- в) коло, яке подібне до контурів Сонця;
- г) коло, подібне до контурів повного місяця.

190. Ім'я Богині, яка наділяє немовлят при народженні різними рисами характеру: добрими чи поганими – це:

- а) Лада;
- б) Доля;
- в) Слава;
- г) Мокоша.

191. Статус української мови як державної визначено в:

- а) статті 5 Конституції України;
- б) статті 10 Конституції України;
- в) статті 12 Конституції України;
- г) статті 1 Конституції України.

192. Позначте рядок, у якому всі слова – синоніми:

- а) ніжний, лагідний, мовчазний, ласкавий;
- б) устаткування, оснащення, обладнання (приміщення);
- в) одночасно, синхронно, разом, послідовно;
- г) жоден варіант не є правильним.

193. Позначте рядок, у якому правильно розкрито значення фразеологізму «виходити сухим із води»:

- а) не віддавати боргів кредиторам;
- б) будучи винним, уникати покарання;
- в) проскочити під дощем не змокнувши;
- г) жоден варіант не є правильним.

194. Богиня-покровителька родини, материнства, здоров'я дітей, цілителька, Берегиня домашнього вогнища, матір живильної сили природи:

- а) Лада;
- б) Доля;
- в) Слава;
- г) Мокоша.

195. Правопис слів і їхніх форм можна перевірити:

- а) у словнику синонімів;
- б) в енциклопедичному словнику;
- в) в орфографічному словнику;
- г) у тлумачному словнику.

196. Бог – духовна енергія Пращурів, яка дає життєву силу всій живій природі на землі:

- а) Род;
- б) Сварог;
- в) Дажбог;
- г) Світовит.

197. Потребує редагування речення:

- а) Дивлячись із вікна вниз, у нього запаморочилася голова.
- б) Уникаючи перешкод, він упевнено рухався вперед.
- в) Перегорнувши стос паперів, він знайшов потрібний аркуш.
- г) Жоден варіант не є правильним.

198. Дотримано правил милозвучності у варіанті:

- а) товар з складу;
- б) товар зі складу;
- в) товар із складу;
- г) жоден варіант не є правильним.

199. Позначте рядок, у якому вжито правильну форму іменника:

- а) чотири мегабайта;
- б) сто сорок два кілометри;
- в) півтора роки;
- г) вісім кілограм.

200. Позначте рядок, у якому вжито правильну форму іменника:

- а) четверо студента;
- б) вісімсот грам;
- в) два з половиною літра;
- г) одна друга літра.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

1. Асіїв Л. Морфонологія: проблеми і перспективи дослідження. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2011. Випуск 52. С. 296-305.
2. Бабенко О. Хрещення Київської Русі: історичні, культурологічні та лінгвістичні аспекти. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Випуск 34. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. С.10–13.
3. Багринець В.М. Коли і як виникли назви «Україна», «українці»? / В.М. Багринець. Ужгород: Гражда, 2002.
4. Баденкова В. Роль старослов'янської мови у формуванні української літературної мови. *Актуальні питання розвитку української мови у науковій ретроспекції та перспективі : матеріали круглого столу до Дня української писемності та мови ; [за заг. ред. Н. В. Коч]. – Миколаїв : МНУ, 2012. С. 25–27.*
5. Баденкова В. Історія української літературної мови: навч. посібн. для студ. ВНЗ. Миколаїв, 2017. 148 с.
6. Білінський В. Країна Моксель, або Московія. Книга 3.
7. Білінський В. Україна-Русь. Книга перша. Споконвічна земля (2013)
8. Блог "Українські теми". Назва "Україна" і "українці". // платформа Medium.
9. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу / Ірина Олександрівна Голубовська. Київ : Логос, 2004. 284 с.
10. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / за ред. К. Г. Городенської. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
11. Данилюк І. Етнокультурна психологія: історія та сучасність : моногр. / І. Данилюк, А. Курапов, І. Ягіяєв. Київ : АртЕк, 2019. 432 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/359337867_Etnokulturna_psihologia_istoria_ta_sucasnist
12. Денисюк Н. Чому «зникла трипільська культура». Київ: Слово, 2001. 25 с.
13. Іванишин В. Українська ідея. Вибрані твори. Тернопіль: Крила, 2021. 928 с.
14. Іпатіївський літопис.
15. Історія українського правопису XVI – XX століття: хрестоматія. *Проект «Наукова книжка»*. Київ: Наукова думка, 2004. 582 с.
16. Історія цивілізації. Україна. Т. 2. Від Русі до Галицького князівства (900 – 1256) / Упоряд. Черненко О. Харків: Фоліо, 2021. 590 с.
17. Історія цивілізації. Україна. Т.1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н.е. – IX ст.) / Упоряд. Відейко М. Харків: Фоліо, 2019. 586 с.
18. Кобилуох В. О. Праукраїна і Санскрит. 2-ге вид., зі зм. і доп. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 512 с.
19. Кримський А. Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася. *Історія української мови : хрестоматія*. Київ, 1996.
20. Логвиненко Б., Тітарова Д. Ким ми є? Національні спільноти та корінні народи України. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 672 с.

21. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: Підручник. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
22. Микола Чубатий. Княжа Русь-Україна.
23. Найрулін А. Ретроспективний огляд української літературної мови (жива розмовна українська мова як джерело мови книжно-писемної). *Слов'яни: історія, мова, культура : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф.* Т.1. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. С. 81 – 84.
24. Наконечний Є. Украдене ім'я: чому русини стали українцями (2001)
25. Наливайко С. Індодарійські таємниці України. Київ: Просвіта, 2004. 448 с.
26. Наливайко С. Таємниці розкриває санскрит. Київ: Просвіта, 2001. 288 с.
27. Наливайко С. Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ (на індодарійському матеріалі): довідник. Київ: Євшан-зілля, 2008. 360 с.
28. Німчук В. Періодизація як напрямок дослідження генези та історії української мови. *Мовознавство*. 1998. № 1. С. 3–15.
29. Онуфрієнко Г. Генеза української мови у гіпотезах та концепціях мовознавців ХІХ –ХХ століття. *Персонал*. 2006. № 11. С. 40–46. (початок); № 12. С. 36–42. (закінч.)
30. Панько Т. І. До проблеми формування й уніфікації української мови. *Мовознавство*. 1990. № 1. С. 42–50.
31. Пастернак Я. Важливі проблеми етногенези українського народу в світлі археологічних досліджень. Українське Історичне Товариство. — Нью-Йорк, 1971.
32. Петров В. Походження українського народу (1947)
33. Півторак Г. Українсько-південнослов'янські лексичні паралелі як джерело реконструкції ранньої історії слов'янських племен. *Мовознавство: науково-теоретичний журнал*. 2008. № 2–3. С. 13–23.
34. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. Київ : Наукова думка, 1993. 200 с.
35. Полюга Л. Деформоване висвітлення історії української літературної мови в часи радянського тоталітаризму. *Другий Міжнар. конгр. україністів : доп. і повідомл. Мовознавство*. Львів, 1993. С. 36–41.
36. Пономарів О.Д. Енциклопедія сучасної України. [Електронний ресурс]. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=44438
37. Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація: статті і фрагменти; упоряд. і вступ. ст. Ю. Шевельов; Українська вільна академія наук у США. Нью-Йорк: [б. в.], 1992. 155 с.
38. Прокопчук Л.В. Культура ділового спілкування : навч. посіб. / Л.В. Прокопчук. Вінниця : ООО «Планер», 2011. 112 с.
39. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. Київ : АТ «ОКО», 1996. 416 с.
40. Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П.Гриценка. Київ: Вища шк., 1997. С.52-70.
41. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. Київ: Вища шк., 1994. С.63-82.

42. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика / За ред. А.К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. С. 294-334.
43. Україна на мапах європейських картографів.
44. Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду: Док. і матеріали / Упоряд.: Л. Масенко та ін. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська акад.», 2005. 399 с.
45. Український правопис / НАН України, Інститут мовознавства імені О.О.Потебні; Інститут української мови. 2019. 282 с. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
46. Фельчак О. Питання походження української мови в мовознавстві кінця ХХ – початку ХХІ ст. *Лінгвістика*. № 1 (22). 2011. С.76– 87.
47. Фігурний Ю. С. Фаховий аналіз проблеми походження українців і професійне вивчення українських етнічних, націєтворчих і державотворчих процесів вченими відділу української етнології ННДІУ МОН України в кінці ХХ – на початку ХХІ століть. Київ, ННДІУ. 2011. 142 с.
48. Хваткова С., Онуфрієнко Г. Генеза української мови у гіпотезах та концепціях мовознавців ХІХ–ХХ століть. *Персонал*. 2006. № 11. С. 40–45.
49. Царук О. Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри: Монографія. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. 324 с.
50. Цвілюк С. А. Духовний код нації (з історії української мови і писемності) : іст.-лінгв. етюди. Одеса : Друк, 2007. 397 с.
51. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900-1941): Стан і статус. *Бібліотека Прологу і Сучасності*. 1987. Ч. 173.
52. Шелухін С. Назва України – Відень: накладом Вид. т-ва «Франко Син і Спілка», 1921.
53. Ющук І. П. Про походження української мови. *Мова наша українська : статті, виступи, роздуми*. Київ : Вид. центр «Просвіта», 2003. С. 9–34.
54. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. Київ: Генеза, 1997. 380 с.
55. Яковенко О. Етапи становлення української писемності : наукова подорож: (до Дня української писемності). *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2010. № 27 (вересень). С. 30 – 38.